

OPINNÄYTETYÖ

Leiritoiminta kulttuurien vuorovaikutusta tukevana työmuotona

Minä, sinä, hän – yhdessä enemmän!
-hankkeen pilotointi ja varhainen mallintaminen

Mila Sjöholm

Yhteisöpedagogin koulutus AMK
(210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika
(11/2023)

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Yhteisöpedagogin koulutus AMK

Tekijät: Mila Sjöholm
Opinnäytetyön nimi:
Sivumäärä: 46 ja 5 liitesivua
Työn ohjaaja(t): Juha Nikkilä
Työn tilaaja(t): Suomen leirikoulu yhdistys ry

Opinnäytetyö toteutettiin Minä, sinä, hän – yhdessä enemmän! -hankkeen toimeksiannosta. Hankkeen toimintamuotona on monikulttuurisille nuorille ja perheille suunnatut elämykselliset ja pedagogiset viikonloppuleirit. Toiminnan tavoitteena on edistää kulttuurien vuorovaikutusta ja kohtaamista sekä vahvistaa osallistujan luontosuhdetta ja ymmärrystä kestävästä elämäntavan merkityksestä.

Leirityön mallia sekä siihen liittyviä toimintoja pilotoitiin Suomen leirikoulu yhdistyksen omassa leirikeskuksessa Suomenlinnassa yhteistyössä Palan International Suomen kanssa keväällä ja kesällä 2023. Opinnäytetyön tavoitteena oli kulttuurien vuorovaikutusta tukevan leirityön varhainen mallintaminen pilottileireiltä saatujen kokemusten pohjalta.

Opinnäytetyö on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimustyö, jossa on sekä toiminnallisen opinnäytetyön piirteitä. Aineistonkeruumenetelminä hyödynnettiin kyselyä ja haastattelua. Lisäksi kehittämistyössä hyödynnettiin hankkeessa syntyneitä dokumentteja sekä kokemustietoa. Koottua aineistoa lähestyttiin sekä tilastollisesti, että sisällönanalyysin kautta.

Kehitystyön tuloksena syntynyt malli on rakentunut olemassa oleva teoreettisen tiedon sekä käytännön kokeilun kautta saadun uuden tiedon pohjalle. Opinnäytetyöprosessin mahdollisti myös toimintamallin kehittämiskohteiden, haasteiden sekä tulevaisuuden mahdollisuuksien pohdinnan.

Asiasanat: monikulttuurisuus, kulttuurien kohtaaminen, vuorovaikutus, leirityö, elämyspedagogiikka, seikkailukasvatus, integraatio

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Degree Programme in NGO and youth work, Bachelor's Degree

Author: Mila Sjöholm

Title: Camp activities as a supportive form of cultural interaction - Piloting and Early Modeling of the 'Me, You, Them – Together Stronger!' Project

Number of Pages: 46 and 5 attachment pages

Supervisor(s): Juha Nikkilä

Commissioned by: Suomen leirikouluyhdistys ry

The thesis was carried out as a commission from the 'Me, You, Them – Together Stronger!' project. The project involves experiential and pedagogical weekendcamps aimed at multicultural youth and families. The goal of the project is to promote cultural interaction and encounters while strengthening participants' connection with nature and understanding of the sustainable way of living.

A model for camp work and used methods was piloted at the Finnish Camp School Association's own camp center in Suomenlinna in collaboration with Palan International Finland in spring and summer 2023. The aim of the thesis was to early model camp work that supports cultural interaction based on experiences gathered from the pilot camps.

The thesis is a qualitative research study and has a functional nature. Data collection methods included surveys and interviews. Additionally, the development work utilized documents generated within the project and experiential knowledge. The collected data was approached both statistically and through content analysis.

The resulting model from the development work was constructed based on existing theoretical knowledge and new insights gained through practical experimentation. The thesis process also offered a chance for reflection on areas for development, challenges, and future possibilities concerning the operational model.

Keywords: multiculturalism, cross culturalism, camp work, experiential pedagogy, adventure education, integration

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	6
2	TILAAJA JA TOIMINTAYMPÄRISTÖ	8
	2.1 Suomen leirikouluyhdistys ry.	8
	2.2 Minä, sinä, hän – yhdessä enemmän! -hanke	8
	2.3 Maahanmuutto, syrjäytyminen ja yksinäisyys.....	9
	2.4 Kehittämistehtävä ja työn tavoite	10
3	MONIKULTTUURISUUS JA KULTTUURIEN VUOROVAIKUTUS ...	12
	3.1 Monikulttuurisuus ja moninaisuus.....	12
	3.2 Kulttuurinen kohtaaminen ja vuorovaikutus.....	13
	3.3 Järjestöt kulttuurienvälisen siltojen rakentajina.....	14
4	LEIRITOIMINTA TYÖMUOTONA	16
	4.1 Leirityön historiaa.....	16
	4.2 Elämyksiä, seikkailua ja oppimista luonnossa.....	16
	4.3 Leirityö sosiaalisen vuorovaikutuksen ja hyvinvoinnin edistäjänä	18
	4.4 Monikulttuurisuusosaaminen ohjaustyössä	19
5	KEHITTÄMISTYÖN KUVAUS.....	21
	5.1 Toimintamallin testaus.....	22
	5.2 Aineistonkeruu.....	23
	5.3 Aineiston käsittely	27
	5.4 Aineiston kokoaminen	28

6	TULOKSET JA ANALYYSI	29
6.1	Toiminnan sisältö ja tavoitteet	29
6.2	Toiminnan merkitys osallistujan näkökulmasta	31
6.3	Toiminnan tarpeellisuus yhteisöjen ja yhteiskunnan näkökulmasta.....	33
6.4	Toiminnassa vaadittava osaaminen ja resurssit	35
6.5	Toiminnan haasteet ja kehityskohteet	37
6.6	Kulttuurien vuorovaikutusta tukeva leirityön malli	38
7	ARVIOINTI	40
7.1	Eettisyys ja luotettavuus	40
7.2	Itsearviointi	41
7.3	Tilaaajan arvio	42
7.4	Kehitysehdotukset.....	43
8	POHDINTA.....	45
9	LÄHTEET	47

1 JOHDANTO

Suomen väestön rakenne muuttuu koko ajan. Yksi syy tähän on suomeen kohdistuva muutto-
liike ulkomailta. Vuoden 2022 lopussa ulkomailla syntyneiden osuus koko Suomen väestöstä
oli 9 % (Tilastokeskus 2023). Muutoksen myötä eri kielten ja kulttuurien määrä Suomessa kas-
vaa jatkuvasti. Vaikka monikulttuurisuus voi olla voimavara ja rikkaus, liittyy kulttuurien vuo-
rovaikutukseen myös haasteita. Kolmannella sektorilla on mahdollisuus tarjota kohtaamisen
areenoja ja olla mukana kuromassa umpeen kulttuurista kuilua eri taustoista tulevien yhteis-
kunnan jäsenten, mutta myös suomalaisen yhteiskunnan välillä.

Opinnäytetyön toimeksiantaja on Sinä, minä, hän – yhdessä enemmän -hanke. Suomen leiri-
kouluyhdistys ry. on käynnistänyt vuoden 2023 alussa uudenlaisen nuoriso- ja perhetyön hank-
keen. Hankkeen toimintamuotona on monikulttuurisille nuorille ja perheille suunnatut elämyk-
selliset ja pedagogiset viikonloppuleirit. Toiminnan tavoitteena on edistää kulttuurien vuoro-
vaikutusta ja kohtaamista sekä vahvistaa osallistujan luontosuhdetta ja ymmärrystä kestäväen
elämäntavan merkityksestä. Leirityön mallia ja siihen liittyviä toimintoja on pilotoitu Suomen
leirikouluyhdistyksen omassa leirikeskuksessa yhteistyössä Plan International Suomen kanssa
kevällä ja kesällä. Hanke ja kehittämisprosessi jatkuu edelleen ja sen seuraavassa vaiheessa
leirityön malli tullaan jalkauttamaan Suomen leirikouluyhdistyksen jäsenkeskuksiin jatkokehi-
tettäväksi sekä myöhemmin kaikkien toimintamuodosta kiinnostuneiden käytettäväksi.

Opinnäytetyön kehittämistehtävänä oli löytää ratkaisu, joka tukee ja helpottaa toimintamallin
jalkauttamista uusiin toimintaympäristöihin. Tavoitteena oli luoda leirityöstä varhainen mallin-
nus, jossa hyödynnettiin hankkeen pilottileireiltä saatuja kokemuksia ja tuloksia. Opinnäytetyö
pyrki selvittämään ilmiötä ja siihen liittyviä kokemuksia ja näkemyksiä, joten se on kvalitatiiv-
vinen eli laadullinen tutkimustyö. Luonteeltaan opinnäytetyö on toiminnallinen, mutta siinä on
myös tutkimuksellisia piirteitä. Kehittämisaineisto kerättiin pilottileireille osallistuneiden pa-
lautekyselyistä saatujen tulosten, fokusryhmähaastattelun sekä teemapohjaisen asiantuntija-
haastattelun kautta. Koottua aineistoa lähestyttiin sekä tilastollisesti, että sisällönanalyysin
kautta.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys koostuu kahdesta eri osiosta, joista ensimmäinen käsit-
telee monikulttuurisuutta ilmiönä, kulttuurien vuorovaikutusta ja kohtaamista edistäviä ja estä-

viä tekijöitä sekä sitä, miksi järjestöillä on tässä tärkeä asema ja rooli. Teoreettisen viitekehyksen toinen osio käsittelee leiritoiminnan mahdollisuuksia sosiaalisen osallisuuden ja kulttuurien kohtaamisen edistäjänä sekä monikulttuurisuusosaamista ohjaustyössä.

Kehitystyön tuloksena syntynyt malli on rakentunut olemassa olevan teoreettisen tiedon sekä käytännön kokeilun kautta saadun uuden tiedon pohjalle. Opinnäytetyöprosessi mahdollisti myös toimintamallin kehittämiskohteiden, haasteiden sekä tulevaisuuden mahdollisuuksien pohdinnan.

2 TILAAJA JA TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Tässä kappaleessa kerrotaan työn tilaajana toimivasta tahosta, sen tekemästä työstä sekä sen koordinoiman nuoriso- ja perhetyön hankkeen toimintamallista, tavoitteista ja kohderyhmästä. Kappaleessa esitellään myös tässä työssä tutkimuksen kohteena olevan hankkeen tarvetta yhteiskunnalliseen tarpeeseen peilaten sekä esitellään opinnäytetyölle asetetut tavoitteet ja kehittämistehtävä.

2.1 Suomen leirikoulu yhdistys ry.

Opinnäytetyön tilaaja Suomen leirikoulu yhdistys – Lägerskolföreningen i Finland ry on vuodesta 1975 toiminut nuorisoalan palvelujärjestö, jonka tehtävä on toteuttaa ja kehittää leirikoulutoimintaa, siihen liittyvää tiedotustoimintaa sekä koulun ulkopuolista oppimista valtakunnallisesti. Suomen leirikoulu yhdistyksellä on 42 leiritoimintaa järjestävää jäsenkeskusta eri puolilla Suomea. Yhdistyksen sekä sen jäsenkeskusten tavoitteena on, että jokainen lapsi pääsee leirikouluun peruskoulunsa aikana varallisuuteen katsomatta.

Yhdistys ylläpitää omaa leirikeskusta Suomenlinnassa, jossa toteutetaan opetussuunnitelmaa tukevia leirikouluja, nuorisoleirejä sekä majoitusliiketoimintaa. Toiminnan ylijäämällä tuetaan yhdistyksen taloutta.

2.2 Minä, sinä, hän – yhdessä enemmän! -hanke

Suomen leirikoulu yhdistyksen koordinoima nuoriso- ja perhetyön hanke järjestää viikonloppuisin sekä koulujen loma-aikana monikulttuurisia leirejä, joiden tavoitteena on tukea maahan muuttaneiden nuorten, lasten sekä heidän perheidensä sosiaalista osallisuutta ja hyvinvointia, vahvistaa osallistujan luontosuhdetta sekä lisätä ymmärrystä kestävän elämäntavan merkityksestä elämyksellisen ja pedagogisen toiminnan avulla. Lisäksi hankkeen avulla pyritään saamaan tietoa leirimuotoisen oppimisen ja kasvatuksen mahdollisuuksista kotoutumista tukevana sekä kulttuurien vuorovaikutusta lisäävänä toimintamuotona.

Hanketoiminnan tuloksena syntyvän leirityön mallin avulla lisätään paikallista yhteisöllisyyttä, vähennetään ennakkoluuloja, tuetaan uuteen kulttuuriin sopeutumista sekä lisätään hyvinvointia luonnossa tapahtuvan toiminnan kautta.

Hankkeen kohderyhmää ovat Suomessa asuvat monikulttuuriset nuoret sekä perheet sekä monikulttuurista nuoriso- ja perhetyötä tekevät järjestöt ja organisaatiot. Leirejä toteuttavat paikalliset leirikeskukset Suomen leirikouluyhdistys ry:n tuella. Leirit toteutetaan yhteistyöleinä ja yhteistyökumppaneiksi tavoitellaan paikallisia monikulttuuri yhdistyksiä, ulkomaalais-taustaisten kanssa toimivia järjestöjä ja organisaatioita sekä nuorisojärjestöjä, joiden kautta kohderyhmä tavoitetaan.

2.3 Maahanmuutto, syrjäytyminen ja yksinäisyys

Suomen väestön rakenne muuttuu koko ajan. Yksi syy tähän on suomeen kohdistuva muutto-liike ulkomailta. Vuoden 2022 lopussa ulkomailla syntyneiden osuus koko Suomen väestöstä oli 9 % (Tilastokeskus 2023). Muutoksen myötä kielten ja kulttuurien määrä Suomessa kasvaa. Nykypäivän Suomessa kohtaakin eri kulttuurien edustajia päivittäin. He ovat tulleet Suomeen, paluumuuttajina, pakolaisina, turvapaikanhakijoina, opiskelijoina, työn tai kumppanin perässä. Ihmisten helppo liikkuminen on synnyttänyt monikulttuurisia ympäristöjä perheisiin, työpai-koille ja oppilaitoksiin, mutta vaikka maailma on tullut globalisaation ja teknologian myötä lähemmäksi matka toistemme kohtaamiseen voi silti olla pitkä.

Myrskylän (2012, 4–7) mukaan neljännes syrjäytyneistä nuorista on maahanmuuttajataustai-sia ja heidän syrjäytymisriskinsä kantaväestöön verrattuna on lähes nelinkertainen. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) teettämiin kouluterveyskyselyihin perustuvasta aineistosta selviää, että ulkomaalaistaustaiset nuoret myös kokevat kiusaamista ja osallistuvat kiusaami-seen enemmän kuin suomalaistaustaiset nuoret (Wikström, Lindström, Halme & Laatikainen 2017, 4). Ulkomaalaistaustaiset lapset ja nuoret kokevat myös suomalaistaustaisiin nähden enemmän yksinäisyyttä ja läheisien ystävien puutetta (Määttä 2020, 84). Yksinäisyyden koke-muksesta melko usein tai jatkuvasti ovat raportoineet 14 % koko ulkomaalaistaustaisesta vä-estöstä (Kuusio, Seppänen, Jokela, Somersalo & Ilja 2020, 66). Vieraskielisten naisten syrjäy-tymisriski on suurempi suhteessa vieraskielisiin miehiin, kun taas kantaväestössä suhde on päinvastainen (Myrskylä 2012, 7). Sosiaalisten suhteiden, lähiyhteisön tuen sekä mahdolli-suuden toteuttaa itseään tiedetään vaikuttavan merkittävästi maahanmuuttajan hyvinvointiin (Malin 2011, 203). Maahanmuuttajan hyvinvoinnilla on myös suora yhteys yhteiskuntaan so-peutumiseen (Työ- ja elinkeinoministeriö 2021a)

Idea kulttuurien vuorovaikutusta tukevasta pedagogisesta leirityön mallista pohjautuu sekä edellä kuvailtuun ja havaittuun yhteiskunnalliseen tarpeeseen, että Suomen leirikouluyhdistyksen strategiaan (2023) kirjattuun tavoitteeseen edistää tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja kulttuurien moninaisuutta. Jokaisella meistä tulisi olla yhdenvertaiset mahdollisuudet tavoitella haluamaansa asemaa yhteiskunnassa ja kolmannella sektorilla on mahdollisuus olla mukana kuromassa umpeen kulttuurista kuilua ulkomaalaistaustaisten ja suomalaisen yhteiskunnan välillä. Idean kehitykseen vaikutti myös Suomen leirikouluyhdistyksen pitkä kokemus leirikoulutoiminnasta sekä sen mahdollisuuksista sosiaalisen vahvistamisen ja vuorovaikutuksen työkaluna. Leirimuotoisen toiminnan on myös todettu olevan yksi nuorisotoiminnan tehokkaimmista kasvatuksellisista menetelmistä (Kinanen 1997, 204).

2.4 Kehittämistehtävä ja työn tavoite

Suomen leirikouluyhdistyksen nuoriso- ja perhetyön kehittämishankkeen tavoitteena oli löytää uusi toimintatapa, jolla pystytään tukemaan maahan muuttaneiden sosiaalista hyvinvointia ja kotoutumista elämyksellisten ja pedagogisten viikonloppuleirien muodossa. Toimintamuotoa pilotoitiin leirikouluyhdistyksen omassa leirikeskuksessa Suomenlinnassa keväällä ja kesällä 2023. Hankkeen seuraavassa vaiheessa toimintamuoto jalkautetaan jatkotestattavaksi uusiin toimintaympäristöihin eri puolilla Suomea.

Opinnäytetyön kehittämistyön lähtökohdat liittyvät Suomen leirikouluyhdistyksen koordinoiman nuoriso- ja perhetyön hankkeessa syntyneen toimintamuodon kehittämiseen ja levittämiseen. Kehittämishankkeiden yksi keskeinen haaste kuitenkin liittyy juuri uusien toimintamallien ja hyvien käytäntöjen levittämiseen ja juurruttamiseen. Joonas Jalokinos on tutkinut opinnäytetyössään *Hyvien käytäntöjen levittäminen ja juurruttaminen hankkeissa* miten hyviä käytäntöjä voidaan levittää ja juurruttaa hankkeessa. Jalokinoksen mukaan hyvien käytäntöjen levittämisen ja juurruttamisen haasteita oli muun muassa hankkeessa syntyneen hiljaisen tiedon siirtäminen hankkeen ulkopuolisiin toimintaympäristöihin. Yhdeksi ratkaisuksi tähän Jalokinos nosti tuotteistamisen. (Jalokinos 2019, 42, 37.) Myös Toikon ja Rantasen (2009, 62) mukaan uusien ratkaisujen levittämistä voidaan edistää tuotteistamisen avulla, joka voi tarkoittaa esimerkiksi kehitettävän työmenetelmän tai -prosessin mallintamista. Selkeä malli edistää kehitetyn asian ymmärtämistä ja sitä kautta myös levittämistä. Tuotteistamisen kautta palvelusta tulee laadukkaampaa, sen toistettavuus helpottuu, markkinointi ja viestintä tehostuu, palvelun rooli

sekä yhteys organisaation strategiaan selkiytyy ja jatkokehittäminen helpottuu (Tuominen, Paananen & Virtanen 2005, 7).

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli löytää ratkaisu, joka tukee uudenlaisen leirityön mallin levittämistä Suomen leirikoulu yhdistyksen jäsenkeskuksiin jatkokehittäväksi ja myöhemmin kaikkien toimintamuodosta kiinnostuneiden käytettäväksi. Hankeorganisaatiossa todettiin, että toiminnan tuotteistaminen eli mallintaminen tukisi työmuodon siirtämistä uusiin toimintaympäristöihin. Leirityö on toiminnan järjestäjän näkökulmasta moniulotteinen prosessi ja sen suunnitteluun, organisointiin sekä käytännön toteutukseen liittyy monenlaisia kysymyksiä sekä hiljaista tietoa. Mallintamisen kautta saadaan hankkeessa syntynyt hiljainen tieto kuten käytännöt ja kokemus näkyväksi myös muille toimijoille (Virtainlahti 2009, 46). Toiminnan mallintamisessa analysoidaan työprosesseja ja toimintatapoja, nostetaan esiin työhön liittyviä ongelmia ja pohditaan niihin ratkaisumalleja. Mallintaminen on myös keino tukea yhteistä oppimista. (Ala-Laurinaho, Asikainen, Puro ja Teper 2022, 10)

Leirityön prosessien ja sisällön avaamisen lisäksi koin tärkeäksi selvittää myös toiminnan merkitystä osallistujan, yhteisöjen ja yhteiskunnan näkökulmasta sekä kartoittaa toiminnan järjestämistarpeisiin liittyviä resursseja ja osaamista. Määrittelin mallintamisen tueksi työlleni seuraavia tutkimuskysymyksiä:

- 1) Mitä kulttuurien vuorovaikutusta tukeva leiritoiminta pitää sisällään ja mitkä ovat sen tavoitteet?
- 2) Mikä on toiminnan tuoma hyöty asiakkaan, yhteisöjen ja yhteiskunnan näkökulmasta?
- 3) Mitä resursseja ja osaamista kulttuurien vuorovaikutusta tukevien leirien toteuttaminen vaatii?
- 4) Mitkä ovat toimintamuodon mahdolliset kehittämiskohteet sekä mahdollisuudet tulevaisuudessa?

3 MONIKULTTUURISUUS JA KULTTUURIEN VUOROVAIKUTUS

Meistä jokainen on oman kulttuurinsa tuote ja suhteemme omaan ja muihin kulttuureihin rakentuu monitahoisessa vuorovaikutuksessa toistemme ja ympäristömme kanssa. Vaikka monikulttuurisuus voi olla voimavara ja rikkaus, liittyy kulttuurien vuorovaikutukseen myös haasteita.

Kulttuuri (lat. *cultura*) on alun perin tarkoittanut viljelyä, uudistamista ja jalostamista. Kulttuuri on asenteita, uskomuksia, tapa ajatella, tuntea, reagoida ja toimia. Se sisältää historian, perinteet, nykyhetken ja tulevaisuuden. Kulttuuri periytyy sukupolvelta toiselle, mutta myös uudistuu sukupolvien myötä. (Pollari & Koppinen 2011, 17–18.) Vuorovaikutus kuvaa vastavuoroista kahden tai useamman ihmisen välistä viestintää ja sosiaalisen kanssakäymisen tapaa, jolla ihmiset vaikuttavat ja vastaavat toistensa toimintaan (Wikipedia 2023).

Kulttuurisella identiteetillä on monia ulottuvuuksia, etninen tai kielellinen identiteetti, johon tässä opinnäytetyössä viitataan, on niistä vain yksi. Ihmisen kulttuurinen identiteetti ei muodostu vain etnisyydestä tai uskonnosta, vaan siihen voi vaikuttaa esimerkiksi seksuaalinen suuntaus, ammatti, harrastus tai erityisyys (Benjamin 2014, 67).

3.1 Monikulttuurisuus ja moninaisuus

Kulttuurista moninaisuutta (*cultural diversity*) kuvaava terminologia on kirjavaa, ja siihen liittyvää käsitteistöä on määritelty monilla eri tavoilla. Käsitteisiin liittyy usein myös sivumerkityksiä ja arvolatauksia. Tästä syystä on haastavaa löytää täysin yksiselitteistä sekä ongelmattonta käsitettä kuvaamaan ilmiötä. Usein käytetty ilmaisu kulttuurien moninaisuudesta puhuttaessa on monikulttuurisuus. (Virta 2008, 43.)

Monikulttuurisuus muodostuu erilaisista etnisistä identiteeteistä, joka voidaan määritellä kuulumiseksi tiettyyn ryhmään. Etnisyys on keskeinen osa ihmisen minuutta ja hyvinvointia. Subjektiiivinen käsite omasta etnisyydestä korostuu, kun ihminen on tekemisissä muiden kulttuurien edustajien kanssa. (Cantell 2000, 24.)

Monikulttuurista yhteiskuntaa kuvaa se, että yhteiskunnassa puhutaan eri kieliä, tunnustetaan eri uskontoja, ylläpidetään eri tapoja ja traditioita sekä erilaisia käsityksiä hyvästä elämästä (Saukkonen 2016, 76). Monikulttuuriseen yhteiskuntaan, monikulttuurisuusideologioihin ja

monikulttuurisuuspolitiikkaan liittyviä kysymyksiä voidaan tarkastella useasta näkökulmasta. Esimerkiksi Kenan Malik (2016, 14) on ottanut ilmiöön kriittisemmän näkökulman ja kuvaillee monikulttuurisuudella olevan kaksi merkitystä. Ensimmäistä hän kutsuu eleyksi kokeemukseksi moninaisuudesta ja toisen hän näkee poliittisena prosessina, jonka tavoitteena on tavalla tai toisella hallita tuota moninaisuutta. Monikulttuurisuuteen liittyvään ideologiaan tai poliittisiin prosesseihin viitattaessa, käytetään englannin kielessä yleensä termiä *multikulturalism* (Malik 2016, 14) eli multikulturalismi. Malikin mukaan multikulturalismin tavoitteena on lokeroida ja hallita monikulttuurisuutta institutionalisoimalla se (mt. 2016, 14). Poliitikan-tutkija Pasi Saukkonen (2016, 76) painottaa kuitenkin, että kansainvälisiä sopimuksia kunnioittava valtio ei voi kieltää etnistä, kielellistä tai kulttuurista moninaisuutta eikä näin ollen myöskään pakottaa ketään tiettyyn kulttuuriseen muottiin. Saukkonen (2013, 4) mieltääkin multikulturalismin tarkoittavan kulttuurisen monimuotoisuuden virallista tunnustamista sekä myönteistä tai neutraalia suhtautumista monikulttuurisuuteen sekä kielten, kulttuurien ja etnisten identiteettien säilymisen tukemiseen.

Monikulttuurisuus on käsitteenä saanut osakseen arvostelua myös siitä, että se sisältää käsitteenä ajatuksen kulttuureista selvärajaisina ja muuttumattomina kokonaisuuksina. Todellisuudessa kulttuuri on dynaamista ja jatkuvassa muutoksessa sille annettujen uusien merkitysten myötä. Ihmisten välisen vuorovaikutuksen mukana kulttuuri kasvaa, kehittyy ja muodostaa perinteitä. (Saukkonen 2007, 7; Saukkonen 2014, 20)

3.2 Kulttuurinen kohtaaminen ja vuorovaikutus

Maailmassa on noin 200 valtiota, mutta yli 10 000 erilaista kulttuuria. Tämä tarkoittaa, että valtioiden sisällä on useita eri kulttuureita ja näin ollen kulttuurista, etnistä, kielellistä ja uskonnollista monimuotoisuutta on löydettävissä lähes kaikista kansakunnista maailmassa. Kulttuurien yhdistäminen tiettyyn valtioon ja esimerkiksi tähän liittyvät kansallistunteet ovat verrattain uusi ilmiö. (Benjamin 2014, 60.) Dervinin ja Keihään (2014, 20) mukaan ristiriitaiset ajatukset johonkin kulttuuriin kuulumisesta kumpuavat pyrkimyksestä luoda järjestystä epävarmuuden keskelle, haluamme luoda turvallisuuden ja jatkuvuuden tunnetta, vaikka tiedämme maailman olevan muutoksessa.

Kulttuurienvälisyydestä keskusteltaessa käytetään kansainvälisesti esimerkiksi termejä *cross-cultural*, *meta-cultural*, *polycultural*, *multicultural* ja *intercultural*. Suomessa käsitteitä *kulttuurienvälisyys* ja *monikulttuurisuus* käytetään usein myös synonyymeina, vaikka ne voivat olla

lähtökohdiltaan ja näkökulmiltaan hyvinkin erilaisia (Dervin & Keihäs 2014, 20–21.) Vaikka kulttuurien välisyydestä ja kulttuurien kohtaamisesta puhutaan nykyään paljon, kulttuurienvälisyys tai ”interkulttuurisuus” tuntuvat olevan käsitteinä usein epäselviä. Dervinin ja Keihään kirjassa *Johdanto uuteen kulttuurienväliseen viestintään ja kasvatukseen* (2014) kuvataan kulttuurienvälisyyden merkitsevän vieraan ja erilaisen, mutta samalla samankaltaisen kohtaamista.

Milloin sitten on kyse kulttuurien välisestä vuorovaikutuksesta, eikä vain tavallisesta vuorovaikutuksesta yksilöiden välillä? Missä vaiheessa eroavaisuus on niin suurta, että voidaan puhua kulttuurien välisestä vuorovaikutuksesta? Pitkäsen (2011, 19–20) mukaan ongelmia syntyy, kun ihmiset eivät osaa tunnistaa niitä arvoja tai kommunikaatiotapoja, jotka ovat keskeisiä toimivan vuorovaikutuksen kannalta. Kulttuurien välinen vuorovaikutus on siis oppimisprosessi, johon liittyy ristiriitoja ja identiteettikysymyksiä. Kulttuurien välisissä vuorovaikutustilanteissa ihminen peilaa omaa identiteettiään jotakin vierasta vasten ja se, kokeeko ihminen itsensä hyväksytyksi ja arvostetuksi, voi vaikuttaa merkittävästi kuulumisen tai ulkopuolisuuden tunteen vahvistumiseen. (Cantell 2000, 24.) Pitkänen (2011) painottaa kuitenkin, että pelkkien erojen tunnistaminen ei estä ongelmia, hänen mukaansa hedelmällisempää olisi etsiä yhtäläisyyksiä, joiden varaan on helpompi rakentaa toimiva vuorovaikutussuhde.

3.3 Järjestöt kulttuurienvälisen siltojen rakentajina

Järjestöillä on suomalaisessa yhteiskunnassa keskeinen rooli ihmisten kohtaamisen mahdollistajina sekä julkisen palveluiden täydentäjinä kotoutumista tukevassa työssä. Järjestöt pystyvät tukemaan ihmisten aktiivisuutta ja osallisuutta tarjoamalla matalan kynnyksen toimintaa ja palveluja useilla eri kielillä. Toiminnan lähtökohtana voi olla perheiden tukeminen, nuorisotyö, terveyden ja hyvinvoinnin tukeminen, työllistymisen edistäminen, liikunta tai esimerkiksi kulttuuritoiminta. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2021b.) Järjestöt ovat myös ketteriä vastaamaan erilaisiin haasteisiin, ja niillä on vankkaa kokemusta ja osaamista erilaisten hyvinvointiin ja terveyteen liittyvien toimintamallien kehittämisestä ja toteuttamisesta (Suomen sosi-aali- ja terveys ry 2023). Järjestöt ja yhdistykset ovat myös erilaisten vähemmistöjen tärkein kanava toimia kielensä, kulttuuriperintönsä ja uskontonsa puolesta (Martikainen, Saukkonen & Säävälä 2013, 283).

Yhdysvaltalaisen politiikantutkija Robert Putnamin (2007, 164) mukaan pitkällä aikavälillä maahanmuutolla ja kulttuurien monimuotoisuudella on positiivisia vaikutuksia kulttuuriin, talouteen, sekä yleisesti kehitykseen. Lyhyellä aikavälillä voivat vaikutukset kuitenkin hänen mukaansa ilmetä hyvinkin päinvastaisina – heikentyneenä luottamuksena muihin ihmisiin sekä heikentyneenä vastavuoroisuutena. Putnam kirjoittaa artikkelissaan *Diversity and Community in the Twenty-first Century* myös siitä, kuinka järjestötoiminta synnyttää ja vahvistaa sosiaalista pääomaa yhteiskunnassa ja vahvistaa tätä kautta sekä yksilöiden, että sosiaalisten ryhmien välistä luottamusta (mt. 2007, 165). Sosiaalinen pääoma tarkoittaa tiettyyn väestöön tai kansanryhmään kuuluvien henkilöiden yhteenkuuluvuutta, joka ilmenee keskinäisenä luottamuksena. Sosiaalinen pääoma voidaan jakaa rakenteelliseen ja kulttuuriseen eli kognitiiviseen ulottuvuuteen. Osallistumisen määrä kertoo sosiaalisen pääoman rakenteellisesta puolesta ja kulttuurinen ulottuvuus ilmenee taas ihmisten välisenä luottamuksena. (Hyypä 2011, 9.) Wikströmin ym. (2017, 207) mukaan maahanmuuttajataustaisten yksinäisyyden kokemus heijastaa puutteellista integroitumista lähiyhteisöön. Sosiaalista pääomaa ja ihmisten välistä vuorovaikutusta ja luottamusta lähiyhteisöissä voidaan tukea monin tavoin järjestötoiminnan lähtökohdista.

4 LEIRITOIMINTA TYÖMUOTONA

Leiritoiminta on yksi nuoriso-, kasvatus- ja vapaa-ajantoiminnan muoto, jossa tavoitteellisesti toteutetaan niitä päämääriä, joita toiminnan järjestäjä pitää keskeisinä. Leirityöllä on pitkät perinteet Suomessa ja nykyisin leiritoiminnan tiedetään vaikuttavan osallistujiin merkittävästi erityisesti juuri itsetunnon ja sosiaalisten taitojen vahvistumisen osalta (Eskelinen & Lundbom 2019, 46). Leirityössä laajasti hyödynnetyt luonnossa tapahtuvat seikkailulliset ja elämykselliset menetelmät tukevat myös oppimista, yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia.

Tässä kappaleessa esittelen lyhyesti leirityön historiaa, leiritoimintaa työmuotona sekä sen mahdollisuuksia maahanmuuttajataustaisten nuorten ja perheiden osallisuuden ja hyvinvoinnin edistäjänä.

4.1 Leirityön historiaa

Retkeily ja leiritoiminnan historian alkujuuret löytyvät 1800-luvun lopulla syntyneen raittiusliikkeen, uskonnollisen nuorisoliikkeen sekä nuorisoseuraliikkeen sunnuntairetkeilytoiminnasta. Retkien tavoitteena oli tutustuttaa lapsia kotiseutuun, suomalaisiin perinteisiin sekä jumalan suurtekoihin. Retkien kohteet ja luonne vaihtelivat liikkeiden ideologian mukaan. Ratkaisevana kipinä nuorisotyön retkitoiminnalle sai aikaan partioliikkeen rantautuminen Suomeen. Partioliikkeen koko ideologia perustui nuorten vertaisryhmätoimintaan luonnossa. (Nieminen 1995, 74, 76.) Työväenliike, joka koki partion arvot porvarillisiksi, alkoi sisällyttämään nuorisotyön menetelmiinsä leiri- ja retkitoimintaa 1900-luvun alussa. Vähitellen lasten ja nuorten luontaiseen toiminnantarpeeseen vastaava retki- ja leiritoiminnan oivallettiin olevan tehokas kasvatuksen muoto ja siihen alettiin sisällyttämään myös pedagogista toimintaa. (Nieminen 1995, 78–80.) 1970-luvulla toteutetussa lainsäädännön uudistuksessa, retki- ja leiritoiminnalle sorvattiin selkeä tukijärjestelmä ja leiri- ja retkitoiminnan kuluista tuli valtakunnallisille nuorisjärjestöille valtionapuun oikeuttava toimintamuoto. Tällöin leiri- ja retkitoiminta määriteltiin seuraavasti: ”ohjattua toimintaa, joka pääasiallisesti järjestetään luonnossa”. (mt, 84, 88.)

4.2 Elämyksiä, seikkailua ja oppimista luonnossa

Seikkailu- ja elämystoiminta sen erimuodoissaan on laajentunut lähes kaikille yhteiskunnan alueille viimeisten vuosien aikana ja elämyksellisiä ja kokemuksellisia menetelmiä käytetään laajasti niin nuoriso- kuin sosiaalityössä, terapiassa ja koulumaailmassa (Karppinen, Marttila, Saaranen-Kauppinen, & Marttila 2020, 27).

Leirityössä nojataan vahvasti luonnossa tapahtuvaan elämys- ja seikkailupedagogiseen toimintaan. Kun puhutaan tavoitteellisesta toiminnasta, jossa hyödynnetään elämys- ja seikkailupedagogiikkaa, viitataan tällöin yleensä elämyspedagogiikan ja seikkailukasvatuksen sovelluksiin. Seikkailukasvatuksessa hyödynnetään seikkailullisia menetelmiä ja toimintatapoja yksilön tai ryhmän kasvun, oppimisen ja hyvinvoinnin edistämiseksi (Karppinen ym. 2020, 18), tavoitteena yhteisössä tai yhteiskunnassa tapahtuva muutos. Elämyspedagogiikka taas liitetään vahvemmin kasvatukseen ja sosiaaliseen oppimiseen (Pulkamo 2014, 149–150) ja siinä painotetaan ihmisen kasvun ja oppimisen tukemista sellaisten elämysten kautta, jotka koskettavat ihmistä kokonaisvaltaisesti (Karppinen 2007, 85).

Elämys- ja seikkailupedagogiikka on toiminnallista, ryhmäsidonnaista ja yhteisvastuullista toimintaa, jossa kommunikaatio- sekä konfliktinratkaisutaidot kehittyvät yhteistoiminnallisuuden kautta (Karppinen 2005, 38). Elämys- ja seikkailupedagogiikka kehittää yhteisöllisyyttä etenkin siksi, että hyvässä seikkailussa tarvitaan aina kaikkia, ja kaikkien yhteistä panosta edellyttävän toiminnan kautta on luonnollista oppia yhteistyötaitoja. (Marttila 2016, 52)

Kanadalainen Simon Lo tutki väitöstyössään *Adventure Education and the Acculturation of Chinese Canadians in Vancouver (2011)* partion sekä muiden vastaavien toimijoiden toteuttamien seikkailu- ja elämysohjelmien vaikutuksia toimintaan osallistuneiden maahanmuuttajataustaisten nuorten akkulturaatioon eli kulttuuriin sopeutumiseen. Lon tulokset puhuivat sen puolesta, että seikkailu- ja elämystoiminta tukee nuorten minäpystyvyyden ja itsetuntemuksen kehittymistä poissulkematta kuitenkaan osallistujan oman taustan ja kulttuurin merkitystä. Nuorten kiinteät perhesuhteet tukivat moniulotteista integraatiota. Lo havaitsi tutkimuksessaan myös, toimintaan osallistuneiden nuorten sosiaalisen elinpiiri laajenneen (mt. 2011, 128, 165). Lon tutkimus tuo esiin sen, että seikkailu- ja elämystoiminta voi tukea sellaista integraatiota, jossa yksilö arvostaa omaa taustaansa, mutta toimii uudessa yhteiskunnassa arvostaen vuorovaikutusta valtakulttuurin kanssa.

Lappeenrannan yliopiston koordinoimassa monitoimijaisessa Mun juttu -hankkeessa vuosina 2015–2017 sekä siitä jatkaneessa LUODE-hankkeessa hyödynnettiin luontoa monipuolisesti oppimisympäristönä ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäjänä. Hankkeiden kohderyhmään kuului muun muassa Valma -koulutuksessa olevia maahanmuuttaja nuoria. Toimintamuotona tämän kohderyhmän kanssa oli luontoliikunta ja retkeily. Luonto ja luonnossa liikkuminen vaikuttavat tutkitusti myönteisesti ihmisen terveyteen ja hyvinvointiin ainakin kolmen väylän kautta: fyysinen aktiivisuus lisääntyy, luonto elvyttää ja auttaa palautumaan, luonnossa liikkuminen lisää

sosiaalista hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä (Mielenterveystalo 2023; Metsähallitus 2023). Mun juttu -hankkeesta saadut tulokset kertovat, että lähes kaikki hankkeen toimintaan osallistuneet henkilöt olivat kokeneet luonnossa liikkumisen parantaneen mielialaa paljon tai jonkin verran ja että retkipäivien jälkeen oli hyvä olo. Luonnossa liikkumisen ja retkeilyn oli myös koettu tukevan kotoutumista, sillä toiminnan aikana osallistujille tuli suomalainen luontokulttuuri tutuksi ja samalla opittiin kieltä. (Virtanen 2017, 62–65).

Luontoelämykset lisäävät myös ympäristövastuullisuutta, mikä on globaalin kestävyyskriisin kannalta tärkeä näkökulma (Puhakka & Heinonen, 2021). Saaranen-Kauppisen ja Määtän (2017, 42) mukaan elämys- ja seikkailukasvatustoiminnalla voidaan yksilön, ryhmän tai yhteisön kehittämisen lisäksi välillisesti myös lähestyä yhteiskunnallisia ja globaaleja ilmiöitä kuten: yhdenvertaisuus, tasa-arvoisuus, moninaisuus ja sen kohtaaminen, ihmisoikeudet, osallisuus, ilmastonmuutos sekä maahan- tai maastamuuttoa.

Elämyspedagogiset menetelmät ovat omiaan tukemaan vuorovaikutus- ja kommunikaatiotaitojen sekä vahvistamaan ryhmässä toimimisen taitoja. Toiminnan keskiössä on yksilön ja ryhmän kasvu ja kehitys kokemuksellisen ja yhteisöllisen toiminnan kautta ja siinä painottuu myös ihmisten ja luonnon väliset suhteet.

4.3 Leirityö sosiaalisen vuorovaikutuksen ja hyvinvoinnin edistäjänä

Leirimuotoisessa toiminnassa persoona ja yhteisö ovat toiminnan ytimessä. Kun tavoitteena on yhteisöllisyyden ja osallisuuden tukeminen leiriympäristössä seikkailu- ja elämyspedagogisia menetelmiä hyödyntäen, puhutaan laajoihin valmiuksiin liittyvän kasvun ja kehittymisen tukemisesta. Näitä taitoja ovat esimerkiksi yhteistoimintataidot, vuorovaikutustaidot, luottamus- ja elämänhallintataidot (Karppinen 2007, 85).

Eskelinen ja Lindblom (2019) tutkivat Prometheus-leirien vaikutuksia osallistujiin. Tulokset paljastivat leiritoiminnan vaikuttavan osallistujiin merkittävästi erityisesti itsetunnon ja sosiaalisten taitojen vahvistumisen osalta. Samassa tutkimuksessa todettiin myös, että leirien teemoista alkaneet ajatusprosessit vahvistivat ajatuksia ja mielipiteitä leirillä käsitellyistä asioista. (mt. 2019, 46.) Samankaltaisia tuloksia saatiin amerikkalaisen tutkijaryhmän teettämässä tutkimuksessa, johon osallistui 3395 amerikkalaisperhettä. Tutkimuksessa tarkasteltiin leiritoiminnan vaikutuksia lasten ja nuorten kehityksen eri osa-alueisiin kuten minäkuvaan,

sosiaalsiin taitoihin, psyykkisiin ja kognitiivisiin taitoihin sekä arvomaailmaan. Tulokset olivat positiivisia näillä kaikilla osa-alueilla. Tutkimustulokset osoittivat leiritoiminnan vaikuttaneen positiivisesti erityisesti minäkuvaan ja minäpystyvyyteen, sosiaalsiin- ja vuorovaikutustaitoihin sekä ympäristöarvoihin. Kaiken kaikkiaan leiritoiminnan todettiin vaikuttavan kokonaisvaltaisesti ja positiivisesti lapsen ja nuoren kasvuun ja kehitykseen. (Thurber, Scanlin, Scheuler, Henderson 2006, 241, 251.)

Oman kokemukseeni pohjautuen Suomen leirikoulu yhdistyksen nuorisotyön vastaavana sekä kymmeniä leirejä ja leirikouluja ohjanneena, olen nähnyt, miten sosiaaliset taidot kehittyvät elämyksellisen ja yhteisöllisen toiminnan kautta. Leirikouluissa (ja leiritoiminnassa yleisesti) paljon käytetyt ryhmäytymistä tukevat aktiviteetit kehittävät muun muassa osallistujien viestintä ja vuorovaikutustaitoja, kun osallistujat työskentelevät yhdessä, oppivat kuuntelemaan, hyväksymään erilaisia mielipiteitä sekä ratkaisemaan ongelmia.

4.4 Monikulttuurisuusosaaminen ohjaustyössä

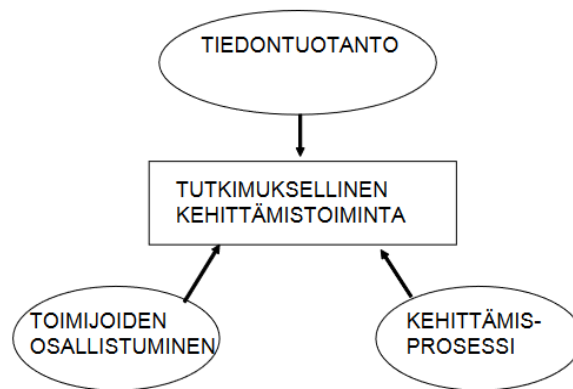
Jokaisella meistä on tarve tulla nähdyksi ja kuulluksi. Tämä edellyttää toisen kohtaamista ja kohdatuksi tulemistä. Myönteinen asenne ja kiinnostus ovat onnistuneen kohtaamisen perusta (Pollari & Koppinen 2011, 126). Monikulttuurisessa ohjauksessa pyritään tukemaan eri kieli- ja kulttuuritaustoista tulevien ihmisten vuorovaikutuksen mahdollisuuksia yhteisön ja yhteiskunnan välillä. Lähtökohtana on ajatus siitä, että elämme moniarvoisessa maailmassa sekä ymmärrys siitä, miten kokonaisvaltaisesti kulttuurimme vaikuttaa tapaamme hahmottaa ja ymmärtää maailmaa. Moninaisuudesta voi kuitenkin seurata myös jännitteitä. Rakentavan ja toimivan monikulttuurisuuden kannalta on tärkeää löytää kaikille yhteiset toimintaperiaatteet muita yhteisön jäseniä kunnioittaen ja arvostaen. (Korhonen & Puukari 2013, 18–19). Interkulttuurisen oppimisen lähtökohtana onkin kohtaaminen, kunnioitus ja liiallisten erojen korostamisen sijaan yhdistävien asioiden löytäminen. Erilaisuuden hyväksyminen luo turvallisuuden tuntua ryhmässä (Pollari & Koppinen 2011 s.10, 20).

Kyky kohdata erilaisuutta ei tule valmiina, vaan omaa herkkyyttä erilaisuuden sietämiselle ja normien tunnistamiselle on pyrittävä kehittämään jatkuvasti. Kiilakosken (2016) mukaan kasvatus- tai ohjaustilanteita luotaessa, on hyvä pohtia, millaisia normeja niissä mahdollisesti vahvistetaan. Esimerkiksi maahanmuuttajan on tärkeää saada hyväksyntää omalle identiteetilleen. (mt. 2016, 71). Vuorovaikutuksemme muiden ihmisten kanssa toimii yhtä aikaa sosiaalisella,

emotionaalisella sekä toiminnallisella tasolla (Pollari & Koppinen 2011, 126). Monikulttuurinen ohjaustyö onkin luonteeltaan reflektiivistä ja ohjaaja tulee hyvin tietoiseksi omasta kulttuuristaan sekä sen vaikutuksesta ajatteluun. Tätä kautta ohjaaja oppii toimimaan kulttuurisensitiivisesti ohjaustilanteissa kulttuuritausta ja yksilölliset tarpeet huomioiden. (Korhonen & Puukari 2013, 16). Kulttuurisensitiivisyydellä tarkoitetaan kulttuurisesti kunnioittavia vuorovaikutustaitoja ja arvostavaa kohtaamista ja viestintää siten, että kumpikin osapuoli tuntee itsensä hyväksytyksi ja tulee kuulluksi (THL 2023)

5 KEHITTÄMISTYÖN KUVAUS

Ammattikorkeakouluissa opinnäytetyö on tutkimuksellisen kehittämistyön hanke ja sitä lähestytään kehittämisprosessin, toimijoiden osallisuuden sekä tiedontuotannon näkökulmista. Prosessi kuvaa kehittämisen projektimaista vaiheisuutta, jossa toiminta etenee suunnittelusta toteutukseen ja edelleen arvioimiseen. Kehittämiseen osallistuu tyypillisesti eri toimijoita, joiden välille kehittämisessä luodaan yhteinen ymmärrys. Tutkiva työote tukee kehittämistoimintaa ja edistää myös kehittämistoiminnan tulosten käyttökelpoisuutta ja siirrettävyyttä. (Toikko & Rantanen 2009, 11.)

Kuvio 1 Tutkimuksellisen kehittämistoiminnan kaavio (Toikko & Rantanen 2009)

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli kulttuurien vuorovaikutusta tukevan leirityön tuotteistaminen eli varhainen mallintaminen tukemaan toimintamuodon siirtämistä uusiin toimintaympäristöihin. Kehittämistyön pohjana hyödynsin leiritoimintaan osallistuneille suunnatusta palautekyselyistä saatuja tuloksia sekä yhteistyökumppanin ja oman organisaation edustajien kanssa yhdessä käydyssä arviointikeskustelussa nousseita näkökulmia. Lisäksi hain toiminnalle laajempaa näkökulmaa aiheeseen liittyvän kirjallisuuden, aiemman tutkimusaineiston sekä asiantuntijahaastattelun kautta. Kehittämistyön tukena yllä mainittujen aineistojen ja kokemustiedon lisäksi hyödynsin myös hanketoimintaan liittyviä dokumentteja. Yksi aineiston muotoutumiseen vaikuttava tekijä, oli vahva käytännön kokemukseni leirityöstä ja sen eri prosesseista.

Tässä opinnäytetyössä hanketoimintaa kehitettiin ja mallinnettiin toiminnan tutkimuksellisen kehittämisen kautta. Kehittämistoiminnan tuloksena syntyi tuotos, joka oli tässä tapauksessa

toimintamalli, joten tämän työn kohdalla voidaan puhua toiminnallisesta opinnäytetyöstä (Kostamo ym. 2022, 1.1.). Toiminnallisessa opinnäytetyössä tutkimus ei määritä kehittämistä, vaan tutkimuksen menetelmälliset käytännöt palvelevat kehittämistyötä (Toikko & Rantanen 2009, 157). Kehittämistyö tehdään tiettyyn tarpeeseen ja tavoitteena on saada toimintaan käytännön hyötyjä (Vilkkä 2021b, luku 3). Kehittämistyöni kannalta, oli oleellista, että otin prosessiin mukaan ne ihmiset, joita kehittäminen koski. Toimintaan osallistuneilta kerätty palaute sekä arviointikeskustelun perusteella saatu tieto määrittivät työn sisällön ja etenemistavan. Tarkoituksenani oli kytkeä aineistosta saatu tieto ja tulokset ilmiön laajempaan kontekstiin ja luoda kokonaisuudesta työmalli.

5.1 Toimintamallin testaus

Toimintamallia pilotoitiin Suomen leirikoulu yhdistyksen omassa leirikeskuksessa keväällä ja kesällä 2023. Hankkeen pilottivaiheen aikana järjestimme kaksi yhteistyöleiriä Plan Suomen Voimaisia -hankkeen kanssa. Osallistujaryhmä koostui maahanmuuttajataustaisista perheistä. Leireille osallistui yhteensä 71 henkilöä. Näistä 7 henkilöä oli yhteistyötahon omia ohjaajia. Asiakkaista aikuisia oli 23 %, nuoria (8–18 v) 40 % ja lapsia (alle 8 v) 37 %. Leireille osallistuneet perheet tulivat erilaisista kulttuuritaustoista. Perheistä yksi puhui hindiä, kolme perhettä amharaa, kolme perhettä daria ja farsia, kuusi perhettä somalin kieltä ja neljä arabiaa. Lisäksi leireillä käytettiin yhteisenä kielenä suomea sekä englantia.

Kuva1 Kuvassa ihmisiä eri kulttuuritaustoista kävelemässä meren äärellä

Valokuvaaja: Magdalena Pernthaler

Leirien tavoitteena oli vahvistaa osallistujan sosiaalisia taitoja sekä tukea yksilön ja yhteisön oppimista ja vuorovaikutusta niin yhteisön kuin ympäristön kanssa. Osallistujien polkua suomalaisen yhteiskuntaan tuettiin toiminnallisesti kulttuurin tuntemusta sekä kielen oppimista tukevien, nuorisoleireiltä ja leirikoulusta tuttujen elämyksellisten ja pedagogisia aktiviteetteja hyödyntäen.

Leirit olivat kestoltaan kaksi päiväisiä ja niiden aikana perheille järjestettiin sekä yhteistä ohjelmaa, että erillistä ohjattua toimintaa perheiden nuorille, äideille sekä lapsille. Ohjelmat suunniteltiin yhdessä Plan suomen ohjaajien kanssa. Lisäksi osallistujat pääsivät myös itse vaikuttamaan ohjelmien sisältöön. Ohjelmasta haluttiin monipuolinen ja mielenkiintoinen, leiritoinnalle asetetut tavoitteet sekä ympäristön tarjoamat mahdollisuudet huomioiden. Molemmilla leireillä oli mukana kolme ohjaajaa sekä kaksi lastenhoitajaa. Toimin pilottileireillä itse leirien vastuuohjaajana ja koordinaattorina.

5.2 Aineistonkeruu

Kehittämisaineisto kerättiin pilottileireille osallistuneiden palautekyselyn, fokusryhmähaastattelun sekä teemapohjaisen asiantuntijahaastattelun kautta. Lisäksi olen hyödyntänyt kehittämissyöissä myös hankkeessa syntyneitä dokumentteja kuten hankesuunnitelmaa sekä toimintasuunnitelmaa sekä omia kokemuksiani leiritoinnasta leirien vastuuohjaajana.

Toikon ja Rantasen (2009, 40–41) mukaan uusi tieto syntyy pääosin niissä ympäristöissä, joissa toiminta tapahtuu eli aidoissa toimintaympäristöissä, sekä toimintaan osallistuvista ammattilaisista, että kohderyhmästä. Kehittämistoiminnassa ollaan tekemisissä vahvasti myös hiljaisen tiedon kanssa. Hiljaisella tiedolla tarkoitetaan ammatillista tietoa ja osaamista, joka on syntynyt kokemuksen kautta (Pohjalainen 2016, 5). Kostamon, Airaksisen ja Vilkan (2022, luku 1.3.) mukaan ammattilaisen tai kohderyhmän henkilökohtaisen tiedon ja kokemuksen saaminen mukaan kehittämiseen, vaatii menetelmällisiä keinoja, kuten haastatteluja, havainnointia ja kyselyjä. Aineistoja voivat olla toiminnan arjessa tuotetut aineistot, toimintaa ohjaavat ja säätelevät aineistot sekä ihmisten kokemuksiin ja käsityksiin liittyvät aineistot (mt. 2022, 2.2.). Aineistot voidaan edelleen jakaa faktaan perustuviin näkökulmiin sekä toimintaan perustuvaan aineistoon (Toikka & Rantanen 2009, 141). Faktanäkökulmaa edustavat jo aiemmin olemassa olleet aineistot kuten dokumentit, asiakirjat tilastot ja tutkimukset, jotka kertovat kehittämisen toimintaympäristöstä, kohderyhmästä ja aihepiiristä. Tulkinalliseen näkökulmaan liittyvät ne aineistot, jotka on koottu oppinnytöitä varten. Näitä ovat esimerkiksi haastattelut, havainnointi

ja ryhmäkeskustelut kehittämisen aikana. Toiminnallisen opinnäytetyön aikana tutkimuksellisesti kehittämisessä kannattaa yhdistää molempia näkökulmia. (Kostamo ym. 2022, 2.2.)

Tässä työssä aineisto kehittävän työn tueksi kerättiin sekä kvalitatiivisia että kvantitatiivisia tutkimusmenetelmiä hyödyntäen. Kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus pyrkii selittämään ja kuvailemaan tutkittavaa ilmiötä järjestelmällisten havaintojen avulla (Ojasalo ym. 2014, 122). Määrällistä tutkimusta käytetään silloin, kun halutaan selittää ja ymmärtää, millaisia kokemuksia ja käsityksiä ihmisillä on ja miten nämä jakautuvat. Määrällisiä tutkimuksia on erityisesti käytetty kehityshankkeiden tulosten mittauksessa ja arvioinnissa (Vilkkä 2021b, osa I). Määrällisessä tutkimuksessa keskeisintä on, että tutkittava ilmiö on muutettavissa määrälliseen muotoon. Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa tarkastellaan merkitysten maailmaa ja siinä pyritään tavoittamaan ihmisten omat kokemukset koetusta todellisuudesta (Vilkkä 2021a, luku 5) ja sen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen (Ojasalo ym 2024). Laadullista tutkimusta käytetään myös, kun ilmiötä ei vielä tunneta hyvin tai sitä halutaan ymmärtää paremmin ja kokonaisvaltaisemmin (mt, 104).

Kyselyn toteutus ja tiedonkeruu

Kyselylomake on tyypillinen määrällisessä tutkimuksessa käytetty menetelmä. Kyselylomake-tutkimus sopii hyvin suurelle joukolle ja sen etuna on, nopeus ja tehokkuus (Ojasalo ym. 2014, 121) sekä se, että vastaaja jää aina tuntemattomaksi. Kyselylomakkeen haittana voi kuitenkin olla se, että vastausprosentti jää pieneksi (Vilkkä 2021a, luku 4.) sekä se, että ei pystytä arvioimaan, miten vakavasti vastaajat ovat suhtautuneet tutkimukseen (Ojasalo ym. 2014, 121).

Pilottileireille osallistuneiden henkilöiden kokemukset ovat arvokkaita toiminnan kehittämisen kannalta sekä edelleen mallintamisen kannalta. Leiritoimintaan osallistuneille suunnatulla paperisella kyselylomakkeella (liite 1) kerättiin tietoa leiritoiminnalle asetettujen tavoitteiden toteutumisesta sekä toiminnan laadusta. Kyselylomake sisälsi sekä suljettuja, että avoimia kysymyksiä. Suljetuilla eli strukturoiduilla kysymyksillä on etukäteen määritellyt vastausvaihtoehdot. Avoimiin kysymyksiin vastaaja saa itse päättää, miten vastaa. Molempia kysymyslajeja voi sekoittaa samaan kyselyyn, mikä tekee lomakkeen monipuolisemmaksi. Kiinteät vastausvaihtoehdot helpottavat tilastollista käsittelyä, mutta vaarana on, että tutkijalta jää huomaamatta jokin mahdollinen vastausvaihtoehto. Avoimia kysymyksiä puolestaan on vaikea muotoilla niin, että vastaaja ymmärtää ne riittävän hyvin. (Routio 2005)

Lomakkeen kysymykset 1–6 olivat suljettuja eli strukturoituja kysymyksiä, joihin oli mahdollista vastata ainoastaan *kyllä, en osaa sanoa* tai *ei*. Suljetuilla kysymyksillä mitattiin hankkeen leiritoiminnalle asetettujen tavoitteiden toteutumista sekä toiminnan laatua. Avoimilla kysymyksillä, pyrimme saamaan vastaajilta spontaaneja mielipiteitä. Avointen kysymysten kautta saimme tietoa siitä, mitkä toiminnot osallistujat kokivat kaikkein mielekkäimpinä sekä millaisia kokemuksia osallistujilla oli leirien ohjaajista. Taustakysymyksellä (*olen äiti, olen tytär*), pysytimme määrittämään ne muuttajat, jotka mahdollisesti vaikuttivat selittäviin muuttajiin. Muuttaja tarkoittaa havaintoyksikköön liittyvää ominaisuutta. (Vilka 2021a, luku 4.)

Kyselyt toteutettiin molempien leirijaksojen päätteeksi, jolloin koko osallistujaryhmä saatiin vastaamaan kyselyyn. Lomakehaastattelu oli niin sanottu informoitu kysely, jossa tutkimuksen toteuttaja kohtaa vastaajajoukon ja samalla selostaa kyselyn, sekä tutkimuksen taustaa osallistujille. (Vilka 2021b, osa II.) Kyselylomake oli koottu yhteistyössä Plan International Suomen kanssa. Kyselylomakkeen kysymykset oli suunniteltu leirien tavoitteet huomioiden. Lomake testattiin ensimmäisellä pilottileirillä ja testikerrasta saatujen kokemusten perusteella sitä muokattiin seuraavaa pilottileiriä varten.

Lomakekyselyyn vastasi yhteensä 43 henkilöä. Vastaajien ikäjakauma oli seuraava: nuoria (alle 18) vuotiaita oli 67 % ja aikuisia 33 %.

Valitsin lomakehaastattelulla saadun aineiston yhdeksi kehittämistyön aineistoksi, sillä aineisto sisälsi kattavasti lähes kaikkien leiritoimintaan osallistuneiden luku- ja kirjoitustaitoisten henkilöiden kokemukset leireistä. Leikki-ikäiset lapset saivat jättää palautetta ”someseinälle” eli tilassa olevalle fläppitaululle.

Haastattelun toteutus ja tiedonkeruu

Laadullisessa tutkimuksessa ainestoa voidaan kerätä monella tapaa. Usein aineistoksi valitaan haastattelu, jossa ihmisten kokemuksia kerätään puheen muodossa. (Vilka 2021a, luku 5). Vaikka tutkimushaastattelu onkin yksi suosituimmista laadullisen tutkimuksen menetelmistä, on huomioitava, että tutkimushaastattelu on haastattelutilanteissa tulkittu todellisuus kokemuksista ja käsityksistä. Tutkimusaineistoa analysoidessa on hyvä huomioida haastattelutilanteessa annetut ja otetut roolit sekä niiden mahdollinen merkitys haastateltavan vastauksissa. (Vilka 2021b, osa II). Menetelmiä haastattelun toteutukseen on useita. Suurimmat erot liittyvät haastattelun strukturointiasteeseen eli siihen, kuinka kiinteäksi tai joustavaksi haastattelu on muotoiltu (Ojasalo ym. 2014, 106).

Ensimmäinen haastatteluaineisto kerättiin ryhmähaastatteluna fokusryhmämenetelmällä. Menetelmässä haastateltavia on useita ja sen etuna on se, että ryhmadynamiikka vie käsiteltäviä asioita uudelle tasolle (Ojasalo ym. 2014, 111). Pilottivaiheessa yhteistyökumppanimme toimi Plan International Suomi. Toteutimme elokuussa 2023 ryhmämuotoisen palautekeskustelun, johon olin kutsunut mukaan molemmilla pilottileireillä mukana olleet ohjaajat sekä oman organisaatiomme edustajia. Palautekeskustelu toimi ryhmähaastatteluna, jossa kartoitimme yhteisiä kokemuksia liittyen hankkeen pilottileireihin.

Haastattelu toteutettiin puolistrukturoituna haastatteluna (liite 2), mikä tarkoittaa sitä, että kysymykset on laadittu ennakkoon, mutta niiden järjestystä voidaan vaihdella ja kysymysten sanamuotoja voidaan vaihdella. Joitakin kysymyksiä voidaan myös jättää esittämättä ja vastavasti voidaan esittää ennalta määräämättömiä kysymyksiä, joita haastattelun aikana nousee mieleen. (Ojasalo ym. 2014, 108.).

Toinen haastatteluaineisto kerättiin teemamuotoisella puolistrukturoidulla asiantuntijahaastattelulla (liite 5). Teemahaastattelussa poimitaan tutkimuksen tai kehittämisen kannalta keskeiset teemat ja aiheet (Vilka 2021a, luku 5), joita täydennetään tarkentavilla kysymyksillä. Teemahaastattelu on lähtökohdiltaan vapaamuotoinen ja joustava menetelmä ja haastateltavaa kannustetaan puhumaan aihepiiristä vapaasti. Teemahaastattelun onnistumisen edellytyksenä on, että tutkijalla itsellään on riittävä tutkittavasta ilmiöstä sekä siihen vaikuttavista tekijöistä. (Puusa, Juuti & Aaltio 2020, osa III, luku 6).

Haastatteleman asiantuntija oli Väestöliiton monikulttuurisuuden asiantuntija, jolla on myös kokemusta maahan muuttaneiden ryhmä- ja leiritoiminnasta eri muodoissa. Haastattelun teemat oli johdettu kehittämiskysymyksistä sekä teoreettisesta viitekehystä nousseista kysymyksistä. Haastattelu toteutettiin syyskuussa 2023 asiantuntijan työpaikalla.

Valitsin nämä edellä kuvaamani haastattelumenetelmät sillä perusteella, että näin niiden palvelevan sekä opinnäytetyöni, mutta myös kehittämistehtäväni tavoitteita parhaiten. Vilkan (2021) mukaan työelämään sijoittuvassa tutkimuksellisessa kehittämistoiminnassa ryhmähaastattelut ovat mielekäs tapa kerätä aineistoa. Lisäksi ryhmähaastattelulle voidaan asettaa myös tavoitteita, kuten ideoiden kehittäminen tai toiminnan kehittäminen. (Vilka 2021b, osa II) Asiantuntija-haastattelussa teemahaastattelu helpotti laajan aiheen rajaamista sekä aineiston analysointia,

mutta tarjosi mahdollisuuden avoimemmalle keskustelulle aihepiirin ympärillä kuin strukturoitu haastattelu. Teemahaastattelun kautta haastateltava pääsee kertomaan ja kuvaamaan vapaammin oman näkemyksensä aihealueesta (Vilkkä 2021a, luku 5).

5.3 Aineiston käsittely

Tutkimuksellisessa opinnäytetyössä materiaalien ja aineistojen analyysissa noudatetaan tieteen tekemisen sääntöjä. Analyysitapa valitaan sen perusteella, onko kyse määrällisestä vai laadullisesta aineistosta. Määrällisille aineistoille, kuten kyselyille, toteutetaan tilastollinen analyysi ja laadullisille aineistoille, kuten litteroiduille aineistot, toteutetaan yleensä sisällönanalyysi. (Salonen 2013, 24) Määrällisessä tutkimuksessa aineisto perustuu matemaattisiin kaavoihin, todennäköisyyksiin sekä prosentti- ja lukuarvoihin. Laadullisen aineiston käsittelyssä tavoitteena on aineiston tiivistäminen ja täsmentäminen. (Vilkkä, 2021, III.). Tekstiaineistoja lähesyttään yleensä sisällönanalyysin kautta. Sisällön analyysillä tarkoitetaan pyrkimystä etsiä ja tunnistaa tekstistä merkityksiä (Ojasalo ym, 2014, 137)

Kyselyaineisto

Kyselylomakkeella kerättiin tietoa osallistujien kokemuksista liittyen leiritoimintaan. Kyselylomakehaastattelun määrälliset tulokset perustuivat havaintoyksiköiden, eli leiritoimintaan osallistuneiden henkilöiden vastauksista suljettuihin kysymyksiin. Tutkimuksen perusjoukko (N) oli pieni, joten tutkimus oli mielekästä toteuttaa kokonaistutkimuksena. Näin ollen ei myöskään tulosten analyysi vaatinut monimutkaisien tilastollisten ohjelmien hyödyntämistä, vaan tilastollinen analyysi pystyttiin toteuttamaan Excel ohjelman avulla.

Numeroin vastauslomakkeet ja vein niistä saadut tiedot havaintomatriisiin, jonka olin laatinut Excel -taulukkona. Strukturoitujen kysymysten vastaukset oli helppo muuttaa numeerisiksi arvoiksi matriisiin ja muodostaa aineistosta määrälliset tulokset. Strukturoitujen kysymysten vastaukset esitän luku - ja prosenttimäärinä. Avoimen kysymyksen vastaukset analysoitiin, yksinkertaistettiin ja luokiteltiin. Luokiteltu aineisto kvantifioitiin eli aineistosta laskettiin yksinkertaisesti se, kuinka monta kertaa mikäkin luokka (tässä kohden tekeminen leireillä) esiintyi aineistossa. Tämän pohjalta pystyttiin selvittämään osallistujien mielestä mielekkäin tekeminen.

Haastatteluaineisto

Ryhmäpalautekeskustelu toteutettiin etäyhteydellä Teams -alustaa hyödyntäen. Haastattelu tallennettiin ja litteroitiin. Aineistoa syntyi 15 sivua. Teemamuotoinen asiantuntijahaastattelu toteutettiin kasvotusten ja haastattelu tallennettiin. Vein myöhemmin ääninauhan Word -ohjelmaan, jolla tein ääniraidasta litteroinnin. Tästä syntyi noin 20 sivua tekstiä.

Litteroidussa aineistossa annoin jokaiselle osallistujalle tunnistekoodit, jonka jälkeen lähdin tekemään aineistoille sisällönanalyysia. Aloitin analysoinnin lukemalla litteroidut aineistot useamman kerran. Tämän jälkeen lähdin etsimään sellaisia kohtia aineistosta, jotka kertovat tutkimuskysymyksiini liittyen jotakin kiinnostavaa. Olin antanut kullekin tutkimuskysymykselle oman värikoodin, jonka mukaan koodasin aineiston sekä kirjainkoodin, joka kertoi, mistä aineistosta sisältö oli peräisin. Tämän jälkeen vielä yksinkertaistin ja selkeytin aineistoa ja lopuksi luokittelin eli ryhmittelin aineiston sisällöt tutkimuskysymysten pohjalta.

5.4 Aineiston kokoaminen

Tässä luvussa esiteltyjen tutkimusaineistojen lisäksi hyödynsin mallintamisessa aineistona myös hankkeessa syntyneitä dokumentteja, sekä hankkeessa syntynyttä kokemustietoa.

Kokosin kaiken keräämäni ja analysoimani aineiston yhteen itse laatimalleni Excel taulukolle kokoavaa analyysia varten. Tällä menetelmällä sain tutkimuksen ja kehittämisen kannalta kaiken oleellisen tiedon ja tulokset näkyviin koko aineostosta.

6 TULOKSET JA ANALYYSI

Olin määritellyt kulttuurien vuorovaikutusta tukevan leirityön varhaisen mallintamisen tueksi myös tutkimuskysymyksiä, joiden kautta hain vastauksia liittyen leiritoiminnan sisältöön ja tavoitteisiin, merkitykseen osallistujan, yhteisön ja yhteiskunnan näkökulmasta sekä toimintaan liittyviin resursseihin ja osaamiseen. Pyrin myös löytämään ja nimeämään toimintaan liittyviä kehittämiskohteita ja haasteita.

Pilottileireiltä saadut tulokset olivat monilta osin yhteneviä teoriapohjasta nousseiden, aiheesta tehtyjen aikaisempien tutkimustulosten kanssa. Tulosten perusteella voidaan todeta, että leiritoiminnan avulla voidaan tukea yksilön sosiaalisten taitojen vahvistumista, mutta myös yhteisöllisyyttä sekä yhdessä ja toisilta oppimista. Leiritoiminnan kautta voidaan vahvistaa sekä yksilöiden, että sosiaalisten ryhmien välistä luottamusta ja sosiaalista pääomaa.

Tässä luvussa esittelen käyttämäni kehitystyön menetelmien avulla saatuja tuloksia ja analysoin tuloksia teemoittain siten, että ne vastaavat asettamiini kehittämiskysymyksiin.

6.1 Toiminnan sisältö ja tavoitteet

Kulttuurien kohtaamista ja vuorovaikutusta tukevan leiritoiminnan tavoitteena on tukea osallistujan oppimista sekä vuorovaikutusta niin yhteisön kuin ympäristön kanssa. Näitä tavoitteita tuetaan erilaisia leirityöstä tuttuja yhteisöllisiä, elämyksellisiä ja pedagogisia menetelmiä hyödyntäen. Menetelmistä keskeisimpiä ovat luontoympäristöissä tapahtuva elämys- ja seikkailutoiminta, jolla tuetaan yksilön ja ryhmän kasvua, oppimista ja hyvinvointia (Eskelinen & Lundbom 2019, 46; Karppinen ym. 2020, 18; Pulkamo 2014, 149). Leireillä toteutetaan monipuolista ohjattua toimintaa, osaksi yhteistä toimintaa ja toisaalta ikätasoista ohjattua toimintaa lapsille ja nuorille, jolloin äideille tarjotaan mahdollisuus vertaiskeskustelulle. Leirillä saatuja kokemuksia reflektoidaan sanallisesti, mutta myös muun ilmaisun keinoin. Leiritoiminnassa korostetaan fyysistä ja psyykkistä turvallisuutta.

Pilottileirien sisältöä ja ohjelmia (liite 3) arvioitiin sekä osallistujien kokemusten pohjalta, että leireille osallistuneiden ohjaajien ja yhteistyötahon näkökulmasta. Fokusryhmän kesken käydyssä arviointikeskustelussa nousi myös ideoita leiritoiminnan sisällön kehittämiseen liittyen. Pilottileireillä osallistujat kokivat mielekkäimmäksi tekemiseksi yhteisen aterian valmistuksen (pizzapaja), seikkailullisen heijastinsuunnistuksen pimeässä sekä elämyksellisen tunne-

likierroksen Suomenlinnassa. Useasti mainittiin myös ulkoilu, erilaiset ulkona tapahtuneet aktiviteetit kuten pulkkamäki talvella ja uiminen kesällä. Moni osallistuja koki myös, että yhdessäolo ja muiden kanssa keskustelu oli tärkeää.

Väestöliiton asiantuntijan haastattelussa nousi esiin psyykkisen turvallisuuden, luontoympäristön hyödyntämisen sekä kulttuuriin ja kulttuuriperintöön liittyvien teemojen merkitys. Psykinen turvallisuus nousi esiin, myös fokusryhmälle suunnatun arviointikeskustelun aikana, jossa puhuttiin turvallisen tilan periaatteesta.

Väestöliiton asiantuntijan mukaan psyykkistä turvallisuutta voidaan tukea huomioimalla osallistujan kulttuuriin sekä uskonnolliseen vakaumukseen liittyvät kysymykset jo toiminnan suunnitteluvaiheessa. Korhosen ja Puukarin (2013, 18–19) mukaan psyykkistä ja fyysistä turvallisuutta voidaan edistää luomalla yhteiset toimintaperiaatteet kaikkia yhteisön jäseniä kunnioittaen ja arvostaen.

Kulttuuriin ja kulttuuriperinteisiin liittyvät teemat voivat asiantuntijan mukaan olla muualta tulleille henkilöille erityisen tärkeitä, sillä ne tarjoavat mahdollisuuden kulttuurin jakamiselle sekä oman kulttuurin näkyväksi tekemiselle. Kun osallistuja pääsee toiminnan kautta tekemään omaa kulttuuria näkyväksi, saa hän hyväksyntää omalle identiteetilleen (Kiilakoski 2016, 71).

Väestöliiton asiantuntija korosti haastattelun aikana myös luonnossa tapahtuvan elämyksellisen ja kokemuksellisen toiminnan tärkeyttä sekä luonnon tarjoamien hyvinvointivaikutusten hyödyntämistä kohderyhmän kanssa. Luonto kuuluu vahvasti suomalaiseen kulttuuriin ja perinteesseen, ja on vahva elementti myös suomalaisessa elämys- ja seikkailutoiminnassa. Luonnon hyvinvointivaikutuksista on paljon näyttöä, mutta nämä vaikutukset eivät jakaudu väestössä tasaaisesti. Esimerkiksi maahanmuuttajataustaiset nuoret, viettävät luonnossa vähemmän aikaa kuin kantasuomalaiset (Puhakka, Pitkänen, Oinonen 2021, 173–187). Tällaiset tulokset on syytä ottaa huomioon ja pyrkiä mahdollistamaan luonnon hyvinvointivaikutukset yhdenvertaisesti. Tästä syystä luonto on ymmärretty tässä hankkeessa arvokkaaksi toimintaympäristöksi.

Vaikka toimintasuunnitelmaan on kirjattu hankkeen keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet, saattavat nämä muuttua hankkeen edetessä ja toiminnan kehittyessä. On huomioitava, että ei voida jäädä kiinni niihin toiminnan mahdollisuuksiin, joita pilottileirien toimintaympäristö tarjosi, vaan on tiedostettava, että jokaisen leirin sisältö muotoutuu alueellisen toimintaympäristön tarjoamien mahdollisuuksien sekä resurssien puitteissa asiakasryhmän tarpeet ja tavoitteet huomioiden. Myös eri vuodenaajat tarjoavat erilaisia aktiviteetteja sekä teemoja leiriohjelmille.

6.2 Toiminnan merkitys osallistujan näkökulmasta

Ulkomaalaistaustaiset lapset ja nuoret kokevat suomalaistaustaisiin nähden enemmän yksinäisyyttä ja läheisien ystävien puutetta (Määttä 2020, 84) ja ulkomaalaistaustaisesta väestöstä 14 % kokee yksinäisyyttä usein tai jatkuvasti (Kuusio, Seppänen, Jokela, Somersalo ja Ilja 2020, 66). Yksinäisyys ja syrjäytyminen on läheisesti maahanmuuttoon sekä muunkieliseen taustaan liittyvä kysymys. Nuorten kokema yksinäisyys on erityisen riipaisevaa, sillä nuoruuteen kuuluu läheisesti sosiaaliset suhteet, ystävät ja laaja ystäväpiiri. Tavoitteellisessa elämys- ja seikkailutoiminnassa puhutaan laajoihin valmiuksiin liittyvän kasvun ja kehittymisen tukemisesta. Näitä taitoja ovat esimerkiksi yhteistoimintataidot, vuorovaikutustaidot, luottamus- ja elämäntaitot (Karppinen 2007, 85). Leirit toimintaympäristönä tarjoavat oivan mahdollisuuden sellaiseen ihmisten väliseen vuorovaikutukseen, jossa osallistujat rakentavat ystävyssuhteita, kehittävät sosiaalisia taitojaan ja oppivat toisiltaan.

Pilottileireille osallistuneilta äideiltä ja nuorilta kerättiin palautteiden muodossa kokemuksia leiritoiminnasta. Palautteet molemmilta pilottileireiltä olivat todella positiivisia ja lähes kaikkiin lomakkeen kysymyksiin oli valittu ”kyllä”. Pilottileirien välillä oli kuitenkin hienoista hajontaa. Ensimmäisen pilottileirin tulokset olivat keskiarvoiltaan jonkin verran positiivisempia kuin toiselta pilottileiriltä saadut tulokset. Näissä ei kuitenkaan ollut merkittävää eroa ja molempien leirien tulokset näyttäytyivät hyvin positiivisina.

Lomakekyselyn tarkoitus oli muun muassa selvittää, tukiko leiritoiminta sosiaalista vuorovaikutusta osallistujien välillä, oppivatko osallistujat mahdollisesti uusia asioita leirin aikana ja oliko toiminta leirillä mielekästä osallistujan näkökulmasta. Lisäksi halusimme tietää, tukiko leiritoiminta osallistujan osallisuuden kokemusta ja tätä kautta hyvinvointia. Edellä mainittuja kriteereitä mitattiin muun muassa osaamiskeskus Kentaurin ikätasoisista osallisuuden mittareista poimituilla indikaattoreilla (kysymykset 2–5).

Vastaajista 79 % kertoi saaneensa uusia ystäviä ja 81 % oli oppinut leirillä uusia asioita. Vastausten perusteella leiritoiminta tuki myös osallisuuden kokemusta. Osallisuuden kokemusta kuvaavat indikaattorit toteutuivat yli 80 %:lla vastaajista.

	1) sain uusia ystäviä	2) sain tehdä asioita, joista pidin	3) Sain apua, kun tarvitsin	4) pystyn vaikuttamaan toimintaan	5) Minua kuunneltiin	6) opin uusia asioita
kyllä	79 %	88 %	88 %	81 %	88 %	81 %
en tiedä	21 %	9 %	9 %	19 %	9 %	16 %
en	0 %	2 %	2 %	0 %	2 %	2 %
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Taulukko 1. Lomakekyselyn vastaukset prosentuaalisesti esitettynä

ke tulokset eivät kuitenkaan vielä kertoneet leiritoiminnan muutosvaikutuksesta. Jos tavoitteena olisi ollut mitata leiritoiminnan vaikutuksia, olisi osallistujille pitänyt toteuttaa loppukyselyn lisäksi myös aloituskysely leirin alussa. Vaikka varsinaista aloituskyselyä ei toteutettukaan, niin aloitustilaisuudessa kerättiin toiminnallisesti tietoa osallistujien tunnelmista sekä odotuksista liittyen leiriin. Monet odottivat löytävänsä uuden ystävän ja yhtä monet odottivat myös erilaisia toiminnallisia aktiviteetteja sekä yhteistä tekemistä. Tästä voidaan johtaa päätelmä, että myös osallistujien itsensä asettamat tavoitteet tai odotukset leiritoiminnalle toteutuivat.

Mielestäni huomionarvoinen seikka oli se, että havaintomatriisissa *kyllä* vastaukset olivat hyvin vahvasti edustettuna, mikä on saattanut liittyä osallistujien hienovaraisuuteen ja kiitollisuuteen siitä, että leirit olivat osallistujille maksuttomia. Toisaalta myös ohjaajien läsnäolo palautetilanteessa saattoi vaikuttaa vastauksiin, vaikka palautteeseen vastattiin anonyymisti. Pohdin myös, että arviointi skaalan laajentaminen esimerkiksi neljään arvoon, olisi voinut tuoda hieman lisää variaatiota vastauksiin ja näin ollen myös parempaa informaatiota osallistujien kokemuksista.

Havaintomatriisin perusteella pystyttiin myös toteamaan, että äitien kokemukset leireistä olivat palautteiden perusteella keskimäärin positiivisempia kuin nuorten. Tähän on taas voinut vaikuttaa joko se, että nuorten kielitaito on parempi kuin äitien tai se seikka, että maahan muuttaneilla lapsilla ja nuorilla on jo enemmän kokemusta vastaavan kaltaisesta toiminnasta ja näin myös enemmän vertailupohjaa.

Saattaa myös olla, että strukturoitu lomakekysely ei ollut paras mahdollinen tapa kerätä tietoa asiakasryhmältä, jonka suomen kielen taso voi olla heikko. Esimerkiksi kysymys nro 4. *pystyin vaikuttamaan toimintaan*, saattoi olla kysymyksenä liian haastava. Avoimen haastattelun kautta olisi mahdollisesti saatu myös laajempaa näköalaa osallistujien kokemuksista, mutta aineiston

keruu ja analysointi olisi vaatinut huomattavasti enemmän resursseja. Valitsemallani menetelmällä saatiin kerättyä palautetta leiritoiminasta kaikilta leirille osallistuneilta luku ja kirjoitus-taitoisilta.

Näiden tulosten perusteella voidaan todeta, että monikulttuurinen leirityö tukee eri etnisistä taustoista tulevien sosiaalista osallisuutta ja osallisuuden kokemusta ja tätä kautta myös hyvinvointia. Osallistujilla on leirin aikana syntynyt mitä todennäköisimmin positiivisia kokemuksia itsestään, ryhmässä toimimisesta sekä eri taustoista tulevien ihmisten kohtaamisesta, minkä seurauksena myös ennakkoluulot muita kulttuureita kohtaan ovat voineet vähentyä.

6.3 Toiminnan tarpeellisuus yhteisöjen ja yhteiskunnan näkökulmasta

Järjestöillä on suomalaisessa yhteiskunnassa keskeinen rooli ihmisten kohtaamisten mahdollistajina sekä julkisen palveluiden täydentäjinä kotoutumista tukevassa työssä. Kulttuurien vuorovaikutusta tukevan leiritoiminnan kohderyhmää ovat nuorten ja perheiden lisäksi myös monikulttuuri yhdistykset sekä ulkomaalaistaustaisten kanssa toimivat järjestöt ja organisaatiot. Tällainen paikallinen yhteistyö eri toimijoiden välillä luo ihan uudenlaisia mahdollisuuksia monikulttuuriselle työlle. Monitoimijaisella yhteistyöllä synnytetään ja vahvistetaan sosiaalista pääomaa yhteiskunnassa ja yksilöiden sekä sosiaalisten ryhmien välistä luottamusta (Putnam 2007, 165).

Leirityön erilaiset menetelmät tukevat yhteisöjen ja ryhmien vuorovaikutusta yhteistoiminnan sekä yhteisöllisyyden kautta. Samalla tuetaan yksilön vastuullisuutta itsestä, muista ja ympäristöstä. Luonnossa koetut elämykset lisäävät osallistujan ympäristövastuullisuutta, mikä on globaalin kestävyyskriisin kannalta tärkeä näkökulma (Puhakka & Heinonen, 2021). Elämys- ja seikkailukasvatustoiminnalla voidaan välillisesti lähestyä myös yhteiskunnallisia ja globaaleja ilmiöitä kuten yhdenvertaisuutta, ihmisoikeuksia ja ilmastonmuutosta (Saaranen-Kauppinen ja Määtä 2017, 42)

Pilottileireillä yhteistyötahonamme toimi Plan International Suomen maahanmuuttajatyön Voimaisia -hanke, jonka tavoitteena on tukea 12–15-vuotiaita maahanmuuttajataustaisten tyttöjen ja heidän äitiensä osallisuutta yhteiskunnassa sekä vahvistaa sukupolvisuhteita. Ensimmäinen yhteistyöleiri oli ryhmän päätösleiri, jossa osallistujat olivat hieman tutumpia keskenään. Tällä leirillä pystyi havaitsemaan osallistujien keskuudessa enemmän ”omia porukoita”, jotka

olivat selvästi muodostuneet kielellisen taustan perusteella. Toinen pilottileiri oli ryhmän ensimmäinen yhteinen tapaaminen ja oli otollisempaa maaperää myös osallistujien ryhmäytymisen näkökulmasta.

Fokusryhmälle toteutetun arviointikeskustelun perusteella molemmat pilottileirit olivat yhteistyökumppanin näkökulmasta pääasiassa onnistuneita ja tukivat yhteistyökumppaniemme toiminnan tavoitteita monella tapaa. Leirien ohjelmaa pidettiin monipuolisena, mielenkiintoisena ja informatiivisena. Leirien parhaaksi anniksi mainittiin hyvä yhteishenki ja osallistujien vuorovaikutuksen tukeminen sekä ryhmäytyminen leirin aikana. Toiminnan kautta oli saatu mukaan myös hiljaiset ja vetäytyneet nuoret.

” Jotenkin myös semmoisia tyttöjä, jotka on koko ryhmän aikana jäänyt ulkopuolelle, jotka ei ole ikinä päässyt jotenkin mukaan, ne on jotenkin yhtäkkiä saanut siellä kavereita ja leikkineet koko päivän yhdessä muiden kanssa ” Ohj. 2

Myös äitien välillä havaittiin samaa koheesiota kuin nuorten suhteen edellä.

”Äidit, jotka ei tunteneet toisiaan tai ollut koskaan tavanneet toisiansa, niin viihtyivät kuitenkin yhdessä ja juttelivat ja syntyi semmoinen yhteys. Ei ainoastaan siinä työpajassa. Mutta läpi leirin riitti sitä juttua ryhmien ulkopuolistenkin tyyppien kanssa.” Ohj. 3

Yhteistyökumppani koki myös ulkona tapahtuvat liikunnalliset ohjelmat hyvin tärkeiksi ja olivat positiivisesti ilahtuneita siitä, että onnistuimme aktivoimaan myös niitä nuoria, joita on ollut vaikea saada muuten osallistumaan.

”Se että sä sait lapsia ja nuoria, jotka on usein tosi vaikeata saada oikeasti liikkumaan. Se oli tosi tosi hienoa mun mielestä ja siinä huomasi hyvin se, että vaikka ne ehkä valitti ei jaksa mennä ulos kun kuumaa ja pitkä matka, mutta sitten kun niitä oikeasti kannustaa, niin ne on ihan innoissaan.” Ohj. 2

” Se että sä sait lapset ja nuoret, joita on usein tosi vaikeata saada liikkumaan, oikeasti osallistumaan ” Ohj. 3

Äidit taas saivat mahdollisuuden tutustua toisiinsa sekä mahdollisuuden jakaa ajatuksiaan omasta arjestaan, kun nuorille ja lapsille oli omaa ohjattua ohjelmaa. Leirien aikana monikielisen yhteisön yhteiseksi kieleksi muodostui suomen kieli.

. ”että ei muodostettu porukoita ainoastaan kielen, ei ainoastaan kieliryhmien välillä, vaan puhuttiin ja käytettiin suomea äitien välillä.” Ohj. 2

Lisäksi yhteistyökumppani oli havainnut, että leiritoiminta tuki myös sukupolvien välistä vuorovaikutusta. Ei vain saman perheen sisällä, vaan myös perheiden välillä.

”se tuki niin kuin vuorovaikutusta äidin ja tyttären välillä ja sitten myös niinku tyttöjen keskeistä ja äitien keskeistä ja sitten myös eri tyttöjen ja äitien välistä vuorovaikutusta”. Ohj. 3

Kyselystä saadut tulokset sekä edellä kuvatut ilmiöt ovat yhteneviä (Eskelinen & Lundbom 2019, 46) tuloksien kanssa. Leiritoiminta tuki sosiaalista vuorovaikutusta ja vahvasti osallistujan yhteenkuuluvuuden tunnetta ryhmän jäsenten kanssa. Leiriläisten välille oli myös selvästi muodostunut keskinäinen luottamus (Hyypä 2011, 9).

Tutkimuksen odotettu tulos oli, että suhteita luotaisiin yli kielirajojen, mutta yllättävänä positiivisena tuloksena näyttäytyi se, että leirien aikana uusia sosiaalisia suhteita syntyi myös eri sukupolvien välille. Väestöliiton monikulttuurisuuden asiantuntija puhui myös haastattelussa siitä, kuinka tärkeää on vahvistaa muista kulttuureista tulleiden perheiden sukupolvien välisiä suhteita, sillä uuteen kulttuuriin sopeutumisella voi olla suuria vaikutuksia perheiden sisäisiin suhteisiin. Leiritoiminnan avulla voidaan tukea moniulotteista integraatiota, jossa yksilö arvostaa omaa taustansa, mutta toimii uudessa yhteiskunnassa arvostaen vuorovaikutusta valtakulttuurin kanssa. Asiantuntija näki myös, että oma tausta ja kulttuuri voi olla voimavara uudessa kulttuurissa toimimiseen.

Wikströmin ym. (2017, 207) mukaan maahanmuuttajataustaisten yksinäisyyden kokemus heijastaa puutteellista integroitumista lähiyhteisöön. Yhteisöllisen toiminnan kautta syntyy yhteisiä kokemuksia ja merkityksiä kulttuuri- ja kieli rajojen yli, mutta myös eri sukupolvien välille. Monikulttuurisen leiritoiminnan positiiviset vaikutukset eivät ainoastaan rajoitu osallistujaan, vaan toiminnalla on myös vaikutuksia yhteisöihin sekä laajemmin yhteiskuntaan. Monitoimijaisen leiritoiminnan kautta on mahdollista rakentaa positiivisia suhteita eri taustoista tulevien ihmisten välille sekä edistää kielten oppimista, vähentää kulttuurisiin väärinkäsityksiin perustuvia konflikteja ja vahvistaa yhteisöjen sosiaalista pääomaa.

6.4 Toiminnassa vaadittava osaaminen ja resurssit

Monikulttuurista vuorovaikutusta tukevassa leiritoiminnassa tarvittava osaaminen ja resurssit ovat keskeisiä leiritoiminnalle asetettujen tavoitteiden toteutumisen näkökulmasta. Resurssien näkökulmasta tulee tietenkin huomioida riittävät taloudelliset varat ja tilat toiminnan järjestämiseen, toimintaympäristö, materiaalit ja välineet sekä henkilöstöresurssit. Minä, sinä, hän – yhdessä enemmän! -kehittämishankkeen leirit toteutetaan Opetus ja kulttuuriministeriön avustuksella ja ne ovat osallistujille maksuttomia. Leirikeskukset, joissa toiminta järjestetään, ovat

kokeneita toimijoita, joilta löytyy leiritoiminnan toteuttamiseen vaadittavat puitteet, välineet sekä ammattitaito.

Kulttuurien välinen vuorovaikutus on oppimisprosessi, johon liittyy ristiriitoja ja identiteettikysymyksiä. Koska kohderyhmä on moninainen ja heterogeeninen ja osallistujat saattavat tulla hyvin erilaisista taustoista, on huomioitava, että ongelmia voi syntyä. Tällaiset tilanteet vaativat ohjaajalta ymmärrystä ja kokemusta siitä, miten löydetään rakentavan ja toimivan kommunikaation kautta kaikille yhteiset toimintaperiaatteet (Korhonen & Puukari 2013, 18–19). Liiallisten erojen korostamisen sijaan olisi pyrittävä löytämään yhdistäviä asioita ja luoda turvallisuuden tuntua ryhmässä (Pollari & Koppinen 2011, 10-20).

Myös Väestöliiton asiantuntija nosti haastattelussa esiin ohjaajan hyvät kommunikaatiotaidot sekä kulttuurisensitiivisen työotteen. Asiantuntijan mukaan monikulttuuristen ryhmien kanssa toimivalta ohjaajalta edellytetään toisen kuuntelemisen ja kohtaamisen taitoja sekä kykyä välittää viestejä selkeästi. Kuten Pollari ja Koppinen (2011, 126) totesivat, ohjaajan ei tarvitse olla erilaisten kulttuurien asiantuntija, vaan myönteinen asenne ja kiinnostus kantaa pitkälle. Tietynlaista herkkyyttä ja reflektiivisyyttä ohjaajalta kuitenkin vaaditaan sekä ymmärrys siitä, että elämme moniarvoisessa maailmassa (Korhonen & Puukari 2013, 18–19). Kyky kohdata erilaisuutta ei tule valmiina ohjaajallekaan, vaan omaa herkkyyttä erilaisuuden sietämiselle ja normien tunnistamiselle tulee kehittää jatkuvasti.

Pilottileireiltä saatujen kokemusten pohjalta, voidaan todeta, että yksi merkittävimmistä resursseista toteutumisen näkökulmasta, oli löytää oikeat yhteistyökumppanit. Maahanmuuttajataustaisten kanssa toimivat järjestöt ja organisaatiot tavoittavat kohderyhmän tehokkaammin ja laajemmin sekä tuntevat kohderyhmän tarpeet. Yhteistyötaho oli myös merkittävä tuki leiritoimintaa suunniteltaessa. Yhteistyötaho myös huolehtii ennakkoinformaatiosta sekä yhteydenpidosta osallistujien suuntaan ennen leiriä.

Riittävät ohjaajaresurssit nousivat myös yhdeksi kriteeriksi arviointikeskustelun aikana. Ohjaajien resurssitarpeeseen todettiin vaikuttavan paljon osallistujien ikäjakauma sekä ryhmän koko. Leirien vastuuhjaajina toimivat leirikeskuksen oma ohjaaja sekä hankeorganisaation ohjaaja. Muut ohjaajat pyritään löytämään yhteistyötahon kautta. Osa aktiviteeteista toteutetaan ostopalveluina paikallisilta palveluntuottajilta.

Leiritoiminnan johtajana toimii joko kumppanikeskuksen vastuunohjaaja tai tarvittaessa hankeorganisaation vastuunohjaaja. Leiritoiminnan johtajan tehtäviin kuuluu leirien suunnittelusta, toteutumisesta ja arvioinnista vastaaminen yhdessä muiden ohjaajien sekä yhteistyötahon kanssa. Johtajan tehtäviin kuuluu myös leirien loppuraporttien laatiminen yhdessä hankeorganisaation edustajan kanssa sekä yhteydenpidot eri tahoihin.

Tärkeimmiksi resursseiksi fyysisen toimintaympäristön sekä sen tarjoamien palveluiden lisäksi muodostuivat ohjaajaresurssit, hyvä yhteistyöverkosto sekä ohjaajien ammatillisuus kohderyhmä huomioiden. Jotta nämä kriteerit toteutuvat, valitaan alueellinen kumppanikeskus aina huolellisesti. Kumppanikeskus saa koko prosessin ajaksi hankeorganisaation tuen sekä toisen vastuunohjaajan leireille hankkeesta. Paikallisen yhteistyökumppanin tai kumppanit, etsii kumppanikeskus itse, mutta hankeorganisaatio tukee prosessia.

6.5 Toiminnan haasteet ja kehityskohteet

Opinnäytetyöprosessi mahdollisti myös toimintamallin kehittämiskohteiden, haasteiden sekä tulevaisuuden mahdollisuuksien tunnistamisen. Toiminnan haasteisiin sekä kehittämiskohteisiin liittyviä kysymyksiä nousi sekä pilottileirien aikana saatujen kokemusten pohjalta, että aineistosta saatujen tulosten pohjalta. Väestöliiton asiantuntijan haastattelussa nousi esiin myös ilmiöitä, jotka on hyvä huomioida toimintaa suunniteltaessa. Toimintamuodon tulevaisuuden mahdollisuuksia käsittelevän opinnäytetyöni pohdinta osiossa, sillä tähän kysymykseen ei nousut suorita vastauksia aineistosta tai kirjallisuudesta.

Fokusryhmälle suunnatussa arviointikeskustelussa toiminnan kehittämiskohteeksi nousi muun muassa leiriohjelmien aikataulut sekä riittävät ohjaajaresurssit. Lisäksi keskusteltiin ostopalveluina hankittujen ohjelmien toteuttajien riittävästä ammattitaidosta ryhmän erityisyys huomioiden. Muita esiin nousseita haasteita olivat eri ikäisten osallistujien selkeä huomioiminen sekä nuorten vahvempi aktivointi itsenäiseen lähiympäristön tutkimiseen ja liikkumiseen. Näihin kysymyksiin nousi hyviä ratkaisuja jo arviointikeskustelun aikana. Todettiin, että ohjelmissa tulee olla riittävästi väljyyttä ja aikaa tulee jäädä myös vapaalle yhdessäololle. Eri ikäiset osallistujat tulee huomioida selkeämmin jo ohjelmien suunnitteluvaiheessa. Ohjelmissa tulee olla joustavuutta ja tarvittaessa ohjelmaa pitää pystyä muuttamaan nopeallakin aikataululla. Se mikä sopii yhdelle ryhmälle, ei välttämättä sovi toiselle ryhmälle. Toiminnassa toteutettavien ohjelmien tulee olla sovellettavissa ja muokattavissa kohderyhmälle sopivaksi. Kun hankitaan

palveluita ulkopuoliselta toimijalta, käydään ennakkoon tutustumassa palveluun, kerrotaan toimijalle mahdollista kielellisistä haasteista tai kulttuurisista erityispiirteistä ja pohditaan ratkaisuja mahdollisiin haasteisiin.

Väestöliiton asiantuntija kehotti myös huomioimaan toimintaympäristöstä nousevat haasteet, kuten voimakkaasti tiettyä uskontoa ilmentävä ympäristö tai esimerkiksi ohjelmina saunominen tai uiminen. Koska hankkeen leiritoiminnan keskeisenä osatekijänä on luonto ja luonnossa toimiminen, kehotti asiantuntija myös miettimään, miten toimitaan, jos henkilöltä puuttuu kokonaan positiiviset luontokokemukset. Moni maahanmuuttaja on lähtöisin urbaanista ympäristöstä tai alueelta, jossa luontoon ei ole uskallettu tai voitu mennä.

Opinnäytetyöprosessin aikana nousi myös itselleni mieleen toimintaan liittyviä kysymyksiä. Pitkänen (2011, 19–20) korosti sitä, että vuorovaikutus on oppimisprosessi, johon liittyy myös ristiriitoja ja identiteettikysymyksiä. Tämä nosti mieleeni kysymyksiä siitä, miten mahdollistetaan interkulttuurinen oppiminen? Millä keinoilla tuetaan osallistujien mahdollisuutta tuoda omaa kulttuuriaan esille muita yhteisön jäseniä kunnioittaen ja arvostaen? Miten tunnistetaan ne arvot ja kommunikaatiotavat, jotka ovat keskeisiä toimivan vuorovaikutuksen kannalta? Väestöliiton asiantuntija näki, että monilta konflikteilta välttyään, kun osataan kuunnella ja kohdata toisen tarpeet. Hän myös näki, että osallistujan on tärkeää saada hyväksyntää omalle identiteetilleen, mutta identiteettikysymykseen ei kannata jäädä roikkumaan, sillä identiteetti elää ja muuttuu ympäröivän kulttuurin mukana. Nämä edellä esittämäni kysymykset, sekä muut kappaleessa esitetyt haasteet ja kehittämiskohteet tullaan huomioimaan hankkeen jatkokehittämisen aikana.

6.6 Kulttuurien vuorovaikutusta tukeva leirityön malli

Kulttuurien vuorovaikutusta tukevan leirityön avulla tuetaan maahan muuttaneiden sekä maahanmuuttajataustaisten henkilöiden sosiaalista osallisuutta ja hyvinvointia sekä vahvistetaan osallistujan luontosuhdetta elämyksellisen ja pedagogisen toiminnan avulla. Kehittämishankkeen tuloksena syntyvän leirityön mallin laajempi käyttöönotto tulee lisäämään paikallista yhteisöllisyyttä, vähentämään ennakkoluuloja, tukemaan uuteen kulttuuriin sopeutumista sekä lisäämään hyvinvointia luonnossa tapahtuvan toiminnan kautta.

Monikulttuurinen leirityö on toiminnan järjestäjien näkökulmasta moniulotteinen prosessi ja sen suunnitteluun, organisointiin sekä käytännön toteutukseen liittyy monenlaisia kysymyksiä

sekä hiljaista tietoa. Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli löytää ratkaisu, joka tukee uudenlaisen leirityön mallin levittämistä Suomen leirikoulu yhdistyksen jäsenkeskuksiin jatkokehittäväksi. Varhaisen mallintamisen kautta saatiin hankkeessa syntynyt hiljainen tieto kytkettyä teoreettiseen tietoon ja näkyväksi, jolloin toimintamuoto on helpompi siirtää uusiin toimintaympäristöihin jatkokehittäväksi.

Leiritoiminnan järjestämiseen liittyy monia toiminnan onnistumisen kannalta tärkeitä kriteereitä kuten oikeiden kumppanien löytyminen, ohjaajien ammatillisuus, resurssit, kohderyhmän ymmärrys sekä osaamista toiminnan arvioinnista ja kehittämisestä.

Koska leirien käytännöntoteutukseen liittyvät kysymykset ovat leiritoimintaa toteuttaville leirikeskustoille jo kokemuksen kautta tuttua, en nähnyt aiheelliseksi mallissa avata yleisesti leirityön prosesseja, vaan olennainen idea mallinnusprosessissa oli koota hanketyötä ohjaavien tavoitteiden ja käytäntöjen kokonaisuus. Toimintamalli on myös jatkuvan arvioinnin kohteena ja sitä kehitetään arvioinnin kautta saatujen kokemusten sekä palautteiden perusteella.

Kaaviomallin (liite 4) kautta halusin tuoda esille sekä hankkeen idean, ja tavoitteet että koota kehittämistyön tuloksena syntynyt tieto tiivistetysti havainnolliseen muotoon. Jäsensin työmallin kaavioita ensin tekstipohjaisesti ranskalaisilla viivoilla. Seuraavassa vaiheessa aloin hahmottelemaan tekstipohjaisen version sisällön pohjalta kaaviota, jonka kautta halusin esittää toiminnan vaiheita sekä niiden välisiä yhteyksiä tiivistetysti. Kaavion lopullinen versio luotiin Canva -ohjelmalla. Malliin on myös liitetty leirin toteuttamisen tueksi lista leirin toteutukseen liittyvästä prosessista.

7 ARVIOINTI

Tässä kappaleessa avaan opinnäytetyöprosessiini luotettavuuteen sekä etiikkaan liittyviä kysymyksiä, itsearvioin opinnäytetyöprosessiani työlle asetettujen tavoitteiden näkökulmasta sekä pohdin mitä olen prosessin aikana oppinut. Lisäksi tässä kappaleessa on myös lyhyt, tilaajalta saatu arvio opinnäytetyön tuloksesta. Lopuksi esittelen kehittämissuhteita sekä pohdin toiminnan tulevaisuuden näkökulmia.

7.1 Eettisyys ja luotettavuus

Eettisyys ja luotettavuus käsittää koko opinnäytetyön kaaren. Siihen liittyy aineiston kokoamisen suunnittelu, kokoaminen, käsittely ja säilyttäminen. Kehittämistyössä mukana olevien ihmisten ja organisaatioiden osalta periaatteisiin kuulu ihmisarvon ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen sekä yksityisyyden suojaaminen. Näiden periaatteiden toteutuminen vaatii läpinäkyvyyttä tutkimustyössä, esimerkiksi tutkimukseen osallistuvien tulee saada riittävästi informaatiota opinnäytetyöstä. (Vilka 2021, osa II)

Leirille tullessaan vanhemmat tietävät, että he ovat yhdessä vaikuttamassa ja osallistumassa monikulttuurisen ja ennaltaehkäisevän nuoriso- ja perhetyön kehittämistoimintaan. Perheet myös tiedostivat olevansa tärkeä yhteistyökumppani ja osallistuivat mielellään kyselyihin.

Lomakekyselyyn osallistuneita henkilöitä informoitiin kehittämishankkeen taustoista sekä siitä, että vastauksia käytetään kehittämistyön tukena. Kyselyyn vastanneiden alaikäisten henkilöiden huoltajat olivat läsnä ja antoivat suostumuksensa palautteidenkeruulle. Lomakkeisiin vastattiin anonyymisti. Fokusryhmähaastatteluun osallistuneilta kysyttiin lupa haastattelun tallentamiseen ja heitä informoitiin siitä, että haastatteluaineistoa hyödynnetään kehittämistyössä. Tähän saatiin lupa kaikilta osallistuneilta. Samoin kuin edellä, toimittiin myös asiantuntijahaastattelun suhteen. Myös tähän saatiin suostumus haastateltavalta. Asiantuntijahaastattelun aloitin kuvailemalla opinnäytetyötäni sekä sen tavoitteita, jotta haastateltavalla olisi riittävästi tietoa siitä, mihin tarkoitukseen haastattelussa keräämäni aineistoa käytän. Mitään henkilöön liittyviä tietoja ei tutkimusaineistoon liittyen kerätty.

Tutkittaessa kokemuksellista tietoa, on hyvä, että myös tutkijalla on tietoa kohderyhmästä, sen toimintaympäristöstä ja kulttuurista. Tämä auttaa tutkimuksen luotettavuuden rakentumisessa,

kun virheellisten tulkintojen mahdollisuus pienenee. (Vilkkä 2021, 130–131.) Minulla oli itselläni työelämän kautta hankittu vahva kokemus ja ymmärrys sekä monikulttuuristen ryhmien kanssa toimimisesta, että leiritoiminnan järjestämisestä.

Olen esitellyt opinnäytetyöni luvussa 4. selkeästi ja seikkaperäisesti menetelmät, joilla aineisto on kerätty ja käsitelty sekä luvussa 5. olen pyrkinyt esittämään keskeisimmät tulokset todennukaisesti ja sellaisena kuin ne aineistosta nousivat, huomioiden myös oman positioni tutkijana suhteessa tutkimus- ja kehittämiskohteeseen (Vilkkä 2021, osa II). Tosin en voi poissulkea täysin oman työsuhteeni vaikutusta työn eettisyyteen: olen ollut työsuhteessa työn tilaajatahoon vuodesta 2022 lähtien.

Opinnäytetyössä luotettavuuteen vaikuttaa myös valittu aineisto, sekä lähteiden laatu, lähdekritiikki huomioiden (Vilkkä 2021, 185). Lähdeaineiston suhteen olen noudattanut lähdekritiikkiä ja hyödyntänyt vain ajantasaisia ja luotettavia lähteitä työssäni. Pyrin myös välttämään verkkosivujen käyttöä lähteinä työssäni.

Opinnäytetyössäni hyödyntämäni kuvan käyttöön olen saanut kuvaajan luvan.

7.2 Itsearviointi

Kehittämistyön tavoitteena Suomen leirikouluyhdistys ry:n nuoriso- ja perhetyön hankkeessa syntyneen uuden toimintamuodon kehittäminen sekä varhainen mallintaminen. Opinnäytetyön tavoitteena oli tehdä näkyväksi ja koota hanketyötä ohjaavien tavoitteiden ja käytäntöjen kokonaisuus yhdistettynä teoreettiseen tietoon. Koska kyseessä on kehittämishanke, on toimintamalli myös jatkuvan arvioinnin kohteena ja mallia kehitetään arvioinnin kautta saatujen kokemusten sekä palautteiden perusteella. Opinnäytetyö mahdollisti myös toimintamallin kriittisen arvioinnin ja tätä kautta mahdollisten haasteiden ja kehittämiskohteiden tunnistamisen ja palvelee siksi myös hankkeen kehittämistä. Tässä tapauksessa kehittämistyön tavoitteet palvelevat mielestäni hyvin Suomen leirikouluyhdistys ry:n tavoitteita kehittää ja levittää leiritoiminnan muotoa, jolla voidaan tukea osallisuutta, hyvinvointia ja kotoutumista sekä alueellista yhteisöllisyyttä.

Työni oli tilaajan näkökulmasta hyödyllinen ja tärkeä, mutta ei ainoastaan siksi, että leiritoiminnan mallintaminen helpottaa hankkeen seuraavaan vaiheeseen siirtymistä, vaan myös siksi, että olen toiminut tähän saakka hankkeessa ainoana oman organisaationi edustajana. Olen suunnitellut, käynnistänyt ja koordinoinut hanketta yksin. Organisaatiomme muilla edustajilla ei ole

samaa ymmärrystä hankkeen tai toimintamuodon sisällöstä ja tavoitteista, kuin minulla. Tämän työn kautta pystymme saavuttamaan myös yhteistä ymmärrystä sekä jakaa tietoa organisaation sisällä.

Tämän kehittämistyön suurimpana haasteena oli selkeästi oma toimijuuteni suhteessa opinnäytetyöhön. Tämä asetelma, jossa roolini oli sekä työn tilaaja että opinnäytetyön laatija, ei ollut helpoin mahdollinen. Enkä suosittelen vastaavaa positiota ensisijaisesti opinnäytetyön tekijälle. Päätin kuitenkin jo hankkeen suunnitteluvaiheessa, että tulen tekemään opinnäytetyöni hankkeelle, sillä se oli tässä elämäntilanteessa ainoa mahdollinen ratkaisu. En kuitenkaan ollut raju aihetta tai määritellyt tutkimus-/kehittämiskohdetta riittävästi ja tämä toi pitkin kehittämismatkaa haasteita. Selkeämmällä rajaamisella sekä strukturoidulla suunnitelmalla, olisi opinnäytetyön toteutus ollut huomattavasti helpompaa. Nyt oli toisinaan vaikea hahmottaa, mihin hanketyö päättyy ja mistä alkaa opinnäytetyö.

Onnistuin mielestäni kuitenkin saavuttamaan ne tavoitteet, jotka olin opinnäytetyölleni asettanut, joskin uskon, että olisin pystynyt hieman vahvemman suunnittelulla päästä vielä parempiin tuloksiin. Opinnäytetyö prosessina oli kuitenkin mielenkiintoinen ja äärimmäisen opettavainen. Kirjallisuus ja tutkimustieto, johon opinnäytetyöprosessin aikana perehdyin sekä haastatteluni monikulttuurisuuden asiantuntijan kanssa avasivat runsaasti uusia näkökulmia. Opinnäytetyöprosessi tuki ammatillista kasvuani ja vahvisti yhteisöpedagogin kompetenssejani, erityisesti yhteiskunnallisen osaamisen sekä vaikuttamis- ja kehittämisosaamisen alueilla.

7.3 Tilaajan arvio

Opinnäytetyön tilaaja ei ehtynyt valitettavasti kommentoimaan tässä vaiheessa opinnäytetyötäni laajemmin, mutta antoi arvion opinnäytetyön tuotoksesta eli leirityön kaaviomalleista. ”Kaaviot olivat hienot ja visuaaliset ja mallien kautta hankkeen tausta ja toimintatavat sekä tavoitteet avautuivat selkeästi”.

7.4 Kehitysehdotukset

Leiritoiminnasta saatu palaute oli kaiken kaikkiaan hyvää ja toiminnan voidaan tulosten perusteella sanoa tukeneen toiminnalle asetettuja tavoitteita. Osallistujat saivat uusia ystäviä, oppivat uusia taitoja ja saivat tehdä itselleen mielekkäitä asioita. Kehittämistyön aikana itselleni kuitenkin nousi erinäisiä kysymyksiä sekä ajatuksia siitä, miten toimintaa voitaisiin edelleen kehittää. Kehittämistyö ei rajoittunut ainoastaan toiminnan mallintamiseen vaan mahdollisti myös toimintamallin kehittämiskohteiden, haasteiden sekä tulevaisuuden mahdollisuuksien pohdinnan.

Toiminnan tavoitteissa on selkeästi kuvattu osallistujan luontoyhteyden vahvistaminen sekä ympäristötietouden lisääminen. Pilottileirillä oli tarjolla kasvis- ja vegaanista ruokaa, joka herätti keskustelua osallistujien kanssa. Pilottileireillä keskusteltiin myös ruokahävikkiin sekä jätteiden lajitteluun liittyvistä kysymyksiä. Varsinaisia luonto-ohjelmia ei näillä kahdella pilottileirillä kuitenkaan toteutettu, mutta tulevilla leireillä tullaan erityisesti panostamaan luonnossa tapahtuvaan elämykselliseen toimintaan. Tämä tulisi myös huomioida tulevien leirien toiminnan ja vaikutusten arvioinnin suunnittelussa. Osallistujille suunnatuissa alku ja loppukyselyissä tulisi myös mitata luontoyhteyden vahvistamiseen sekä ympäristötietouden lisäämiseen liittyviä tavoitteita osallisuuden ja hyvinvoinnin mittaamisen lisäksi.

Toiminnan vaikutusten ja tulosten näkyväksi tekemisen näkökulmasta toiminnan arvioinnin tulisi olla suunnitelmallisempaa ja strukturoidumpaa ja sen tulisi olla yhdenmukaista kaikkien hankkeen leirien osalta. Tämä tukisi toiminnan kehittämistä sekä myöhemmin toiminnan siirrettävyyttä ja juurruttamista hankkeen päätyttyä. Seuraavan askeleen tulisikin olla arviointisuunnitelman laatiminen sekä uuden kyselylomakkeen suunnittelu arviointisuunnitelman pohjalta.

Yhtenä kehittämiskohteena näen myös sen, millä keinoin vahvemmin tuetaan kohderyhmän mahdollisuutta vaikuttaa leiritoimintaan ja sen sisältöön. Nykypäivänä puhutaan paljon siitä, että kohderyhmä tulee ottaa mukaan kehittämiseen, jotta saadaan asiakasnäkökulma mukaan kehittämistyöhön. Tehdäänhän hanketyötä juuri kohderyhmää varten. Jatkossa voitaisiin pyrkiä siihen, että kerätään kohderyhmältä jollakin hyväksi todetulla menetelmällä ideoita siitä, mikälaista ohjelmaa he leireiltä toivoisivat. Toisaalta tämän hankkeen näkökulmasta kohderyhmä ei ole ainoastaan monikulttuuriset nuoret- ja perheet, vaan myös tämän ryhmän kanssa toimivat

järjestöt ja organisaatiot. Jälkimmäinen taho on osallistunut vahvasti sekä toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen, mutta myös arviointiin.

Näkemykseni myös on, että hankkeen tulisi vielä kirkastaa toimintansa perimmäisiä tavoitteita, erityisesti kysymystä siitä, halutaanko kulttuurien vuorovaikutusta tukeville leireille vain monikulttuurisen taustan omaavia nuoria ja perheitä vai oliko tavoitteena myös luoda kohtaamisen mahdollisuuksia kantasuomalaisten välillä.

Luvussa 6 nousi esiin myös useita muita kysymyksiä, kehittämisen kohteita sekä haasteita. Osaan oli esitetty jo ratkaisuja. Jotkin kysymykset kuten miten mahdollistetaan interkulttuurinen oppiminen? Millä keinoilla tuetaan osallistujien mahdollisuutta tuoda omaa kulttuuriaan esille muita yhteisön jäseniä kunnioittaen ja arvostaen? Miten tunnistetaan ne arvot ja kommunikatiotavat, jotka ovat keskeisiä toimivan vuorovaikutuksen kannalta? Jäävät vielä avoimeksi ja näihin kysymyksiin saadaan mahdollisesti vastauksia tulevien leirien kokemusten, kirjallisuuden sekä asiantuntijatiedon kautta.

8 POHDINTA

Kulttuurien vuorovaikutuksessa ihmiset jakavat tietoa, ideoita, tapoja ja perinteitä eri yhteisöjen välillä. Tavat kohdata ja jakaa omaa kulttuuria ja tulla osalliseksi muiden kulttuurista, voivat olla moninaiset. Järjestöillä on mahdollisuus tarjota toiminnan ja kohtaamisen areenoja kulttuuriselle vuorovaikutukselle. Monikulttuurisuus voi olla rikkaus, joka antaa ihmisille mahdollisuuden saada uusia näkökulmia elämään, arvoihin sekä itsensä ilmaisuun. Kulttuurien vuorovaikutus ei rajoitu vain eri kansojen välille, vaan vuorovaikutusta tapahtuu myös paikallisella tasolla. Kulttuuri kattaa taiteen, musiikin, ruoan, kielen, uskonnon, harrastusten ja monien muiden osa-alueiden vuorovaikutuksen. Kokonaisuudessaan kulttuurien vuorovaikutus on tärkeä osa ihmisten välistä kanssakäymistä ja moninaisuutta. Se edistää avoimuutta, oppimista ja yhteisymmärrystä erilaisten kulttuurien välillä.

Toisaalta moninaisuus ja monikulttuurisuus voi myös aiheuttaa haasteita ja konflikteja, erityisesti silloin, kun eri kulttuurien arvot, uskomukset tai käytännöt ovat ristiriidassa keskenään. Kulttuurinen sensitiivisyys, empatia ja dialogisuus auttaa ratkaisemaan näitä konflikteja ja edistämään hyväksyvää ja kunnioittavaa vuorovaikutusta ihmisten välillä.

Leirimuotoinen toiminta vaikuttaa osallistujiin merkittävästi itsetunnon ja sosiaalisten taitojen vahvistumisen osalta. Elämyksellisten aktiviteettien kautta saadut positiiviset kokemukset ja yhteisöltä saatu positiivinen palaute tukevat myös positiivisen minäkuvan muodostumista. Yhteiset onnistumisen kokemukset taas lisäävät yhteenkuuluvuuden tunnetta. Kulttuurien vuorovaikutusta tukeva leiritoiminta lisää vastavuoroisuutta, kunnioitusta sekä luo uusia yhteisöllisyyden kokemuksia ja tasoja. Kulttuurien vuorovaikutusta ja kohtaamista tukeva leiritoiminta on parhaillaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja vastavuoroisuutta.

Leiritoiminnan järjestäminen vaatii hankeorganisaatiolta kokonaisuuksien hallintaa sekä toimivaa viestintää ja vuorovaikutusta muiden toimijoiden suuntaan. Hankeorganisaatiolla on merkittävä rooli toiminnan jokaisessa vaiheessa ja hankeorganisaatiolta vaaditaan sekä leiritoiminnan, että monikulttuurisuustyön asiantuntijuutta. Ryhmätoiminta leireille suunnitellaan aina kunkin ryhmän tavoitteet ja lähtökohdat huomioiden yhdessä yhteistyökumppanien kanssa, eikä yksikään leiri ole samanlainen kuin edellinen. Silti on mahdollista luoda prosessimalli, jota seuraamalla leirien suunnittelu, toteutus ja arviointi helpottuu.

Vastaavan kaltaista monitoimijuuteen perustuvaa leirityön mallia ei ole aikaisemmin luotu, ja näen, että tulevaisuudessa toimintamallia voivat toteuttaa ketkä tahansa toimintamallista kiinnostuneet toimijat. Toimintamallin käyttöönottoa voitaisiin vauhdittaa esimerkiksi viemällä toimintamalli yhteiskehittämisen ja tiedonjakamisen alustalle innokyla.fi kaikkien löydettäväksi, hyödynnettäväksi ja sovellettavaksi. Toimintamallin tunnettuutta voidaan lisätä viestimällä toiminnasta hankeen aikana monikanavaisesti sosiaalisen median alustoilla, blogeissa, lehdissä ja verkkosivuilla. Yhteistyökumppanit ja sidosryhmät voidaan haastaa mukaan viestintäkampanjaan.

Näen, että kehittämishankkeen tuloksena syntyvällä leirityön mallin laajemmalla käyttöönotolla voi olla suuri merkitys paikallisen yhteisöllisyyden ja luottamuksen rakentajana sekä syrjäytymisen ehkäisijänä.

9 LÄHTEET

- Ala-Laurinaho & Arja, Asikainen & Ilkka, Puro & Vuokko, Teper & Anna-Maria. 2022. Työprosessin Mallintaminen työn yhteisen kehittämisen välineenä. Työterveyslaitos. Viitattu 24.6.2023. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/143832/TTL-978-952-391-010-2.pdf>
- Benjamin, Saija. 2014. Kulttuuri – identiteetti merkitys kehitykselle ja kotoutumiselle. Teoksessa: Laine, Marja. 2014. Kulttuuri-identiteetti & kasvatus: Kulttuuriperintökasvatus kotoutumisen tukena. Helsinki: Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura.
- Cantell, Matti (toim.) 2000. Monikulttuurisen nuorisotyön käsikirja. Allianssi. Helsinki. LK-kirjat.
- Dervin, Fred & Keihäs, Laura. 2013. Johdanto uuteen kulttuurienväliseen viestintään ja kasvatukseen. Suomen kasvatustieteellinen seura Fera. Viitattu 18.9.2023. https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/68078/Johdanto_uuteen_kulttuurienväliseen_JYX.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Eskelinen, Teppo & Lundbom, Pia. (2019). Prometheus-leirit kasvun areenana. Nuorisotutkimus, 37(1), 38-50. Viitattu 26.5.2023. <https://journal.fi/nuorisotutkimus/issue/view/8287>
- Hyyppä, Markku. 2011. Elinvoimaa yhteisöstä. Tieteessä tapahtuu, 29(8), s. 9. Viitattu 16.8.2023. <https://journal.fi/tt/article/view/4639>
- Jalokinos, Joonatan. 2019. Hyvien käytäntöjen levittäminen ja juurruttaminen hankkeissa. Opinnäytetyö. HUMAK. Viitattu 28.9.2023. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/264735/Jalokinos_Joonatan%20opinn%c3%a4ytety%c3%b6.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Karppinen, Seppo & Marttila, Marit & Saaranen-Kauppinen, Anita. 2020. Seikkailukasvatusta Suomessa: Pedagogisia ja didaktisia näkökulmia. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu.
- Karppinen, Seppo. 2005. Seikkailullinen vuosi haastavassa luokassa. Etnografinen toimintatutkimus seikkailu- ja elämyspedagogiikasta. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta, Kasvatustieteiden ja opettajankoulutuksen yksikkö. Väitöskirja. Viitattu 26.10.2023. <http://jultika.oulu.fi/files/isbn9514277554.pdf> Viitattu 9.8.2023
- Karppinen, Seppo. 2007. Elämyksestä kokemukseen ja oppimiseen. Teoksessa Karppinen, Seppo J.A. & Latomaa, Timo (toim.) (2007) Seikkaillen elämyksiä. Seikkailukasvatuksen teoriaa ja sovelluksia. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 75–97
- Kiilakoski, Tomi. 2016. Kasvu moneen suuntaan – kriittinen pedagogiikka ja nuorisotyö. Teoksessa: Nuorisotyötä on tehtävä: Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Toim. Hoikkala, T. & Sell, A. 2016. Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisotutkimusseura. s. 64-77.
- Kinanen, Juha. 1997. Leirille. Teoksessa Luukkonen, Liisa. (toim.) Nollasta neljääntoista. Käsikirja seurakuntien lapsi- ja varhaisnuorisotyöhön. Helsinki.

- Korhonen, Vesa, & Puukari, Sauli. 2013. Monikulttuurisen ohjauksen lähtökohdat. Teoksessa: Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Toim. Korhonen, V., & Puukari, S. (2013). PS-kustannus. s.18-19.
- Kostamo, Pipsa & Airaksinen, Tiina & Vilka, Hanna. 2022. Kirjoita itsesi asiantuntijaksi: Opas toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Art House.
- Kuusio, Hannamari & Seppänen, Anna & Jokela, Satu & Somersalo, Laura & Ilja, Eero. 2020 Ulkomaalaistaustaisen hyvinvointi Suomessa. FinnMonik tutkimus 2018–2019. THL raportti 1/2020 Viitattu 27.9.2023. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139210/URN_ISBN_978-952-343-034-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Lo, Simon. 2011. Adventure Education and the Acculturation of Chinese Canadians in Vancouver. Väitöskirjatutkimus. Lincoln University. Kanada. Viitattu 20.11.2023. <https://researcharchive.lincoln.ac.nz/server/api/core/bitstreams/bbb035ae-42c4-4837-b52c-30b842784ef6/content>
- Malin, Maili. 2011. Maahanmuuttajien terveyteen ja hyvinvointiin vaikuttavat tekijät. Yhteiskuntapolitiikka 76 2011:2 Viitattu 20.11.2023. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/102862/malin.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Malik, Kenan, Saukkonen, Pasi & Kilpeläinen, Tapani. 2016. Monikulttuurisuus. Tampere: Niin & näin.
- Martikainen, Tuomas & Saukkonen, Pasi. & Säävälä, Minna. 2013. Muuttajat: Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. [Helsinki]: Gaudeamus.
- Marttila, Maarit (2016) Elämys- ja seikkailupedagoginen luontoliikunta opetussuunnitelman toteutuksessa. Etnografinen tutkimus. Jyväskylän yliopisto. Väitöskirja. Viitattu 3.9.2023. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/49593>
- Metsähallitus 2023. Terveyttä ja hyvinvointia luonnosta. Viitattu 20.9.2023. <https://www.luontoon.fi/terveyttajahyvinvointialuonnosta>
- Mielenterveystalo 2023. Miten luonto vaikuttaa hyvinvointiin? Viitattu 20.9.2023. <https://www.mielenterveystalo.fi/fi/omahoito/hyvinvointia-luonnosta/miten-luonto-vaikuttaa-hyvinvointiin>
- Myrskylä, Pekka. 2012. Hukassa - Keitä ovat syrjäytyneet nuoret? Elinkeinoelämän valtuuskunnan analyysija. Viitattu 20.10.2023. <https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2012/02/Syrjaytyminen.pdf>
- Määttä, Suvi. 2020. Sosiaaliset suhteet ja hyvinvointi. Teoksessa: Hanna Ahtiainen, Netta Mäki, Suvi Määttä, Pasi Saukkonen ja Anu Yijälä. 2020. Ulkomaalaistaustaisten lasten ja nuorten hyvinvointi Helsingissä. Tutkimuksia 2020:5 Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia, kaupunkitutkimus ja -tilastot. Viitattu 10.6.2023. https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/21_02_04_Tutkimuksia_5_Ahtiainen_Maki_Maatta_Saukkonen_Yijala.pdf
- Nieminen, Juha. 1995. Nuorisossa tulevaisuus: Suomalaisen nuorisotyön historia. Helsinki: Lasten keskus.

- Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo. 2015. Kehittämistyön menetelmät: Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3.-4. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy
- Pitkänen, Pirkko. 2011. Kulttuurien kohtaamisia arjessa. Tampere: Osuuskunta Vastapa
- Pollari, J., & Koppinen, M. 2011. Maahanmuuttajan kohtaaminen ja opettaminen. PS-kustannus.
- Puhakka Riikka & Heinonen Paavo. Seikkailukasvatus nuorten luontoyhteyden rakentajana. Ympäristökasvatus-lehti 2021;1. Viitattu 10.10.2023. <https://feesuomi.fi/lehti/seikkailukasvatus-nuorten-luontoyhteyden-rakentajana/>
- Puhakka Riikka & Pitkänen Kati & Oinonen Iikka. 2021. Maahanmuuttajataustaisten nuorten luontosuhde ja luonnon virkistyskäyttö – tutkimus Lahden yläkoululaisista. Terra 2021;133(4):173–187. Viitattu 18.11.2023. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/7e790b54-0e93-43b2-8b0a-f35e29b60df9/content>
- Putnam, Robert. 2007. Scandinavian Political Studies, Vol. 30 – No. 2, 2007 s. 137-174. Viitattu 9.9.2023. <https://eportfolios.macaulay.cuny.edu/benediktsson2013/files/2013/04/Putnam.pdf>
- Puusa, Anu & Juuti, Pauli. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudeamus.
- Routio, Pekka 2005. Virtuaaliyliopisto. Viitattu 9.9.2023. <http://www2.uiah.fi/virtu/materiaalit/tuotetiede/index.html>
- Salonen, Kari. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön: Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turku: Turun ammattikorkeakoulu
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Määttä, Jukka 2017. Seikkailu kasvaa Humakissa. Teoksessa Johansson, Tuula & Äyrynen, Mikko (toim.) Väläyksiä Humakista. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu. 41–45
- Saukkonen, Pasi. 2007. Maahanmuutto, monikulttuurisuus ja kulttuuripolitiikka: taustatietoja tutkimukselle ja toiminnalle. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cuporen verkkojulkaisuja 1/2007 Viitattu 20.6.2023. <https://www.cupore.fi/fi/julkaisut/cuporen-julkaisut/pasi-saukkonen-maahanmuutto-monikulttuurisuus-ja-kulttuuripolitiikka>
- Saukkonen, Pasi. 2013. Monikulttuurisuus ja kulttuuripolitiikka Pohjois-Euroopassa. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cuporen verkkojulkaisuja 19/2013 Viitattu 20.6.2023. <https://www.cupore.fi/fi/julkaisut/cuporen-julkaisut/pasi-saukkonen-monikulttuurisuus-ja-kulttuuripolitiikka-pohjois-euroopassa>
- Saukkonen, Pasi. 2014. Suomalainen kulttuuri-identiteetti kotoutumisen estäjänä ja edistäjänä. Teoksessa: Kulttuuri-identiteetti & kasvatus: Kulttuuriperintökasvatus kotoutumisen tukena. Helsinki: Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura. s. 13–55
- Saukkonen, Pasi. 2016. Teoksessa Malik, K., Saukkonen, P. & Kilpeläinen, T. 2016. Monikulttuurisuus. Tampere: Niin & näin.
- Suomen sosiaali- ja terveys ry. 2023. Järjestöjen rooli hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä

- Viitattu 14.8.2023. <https://www.soste.fi/jarjestojen-rooli-hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisessa/>
- Tilastokekskus 2023. Ulkomailla syntyneet. Viitattu 16.8.2023. https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/ulkomailla-syntyneet.html#maara_maittain
- Toikko, Timo & Rantanen, Teemu. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta: Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere: Tampere University Press
- Tuominen, Anniina & Paananen, Maarit & Virtanen, Petri (2005) Projektituotteistajan opas. Helsinki: Työministeriö
- Thurber, Scanlin, Scheuler, Henderson, 2006. Youth Development Outcomes of the Camp Experience: Evidence for Multidimensional Growth. *Youth Adolescence* (2007) 36:241–254
- Työ- ja elinkeinoministeriö 2021a. Miten ja milloin alkukartoitus tehdään? Viitattu 11.10.2023. Saatavissa: <https://kotouttaminen.fi/miten-ja-milloin-alkukartoitus-tehdaan->
- Työ- ja elinkeinoministeriö 2021b. Vahvistetaan kumppanuuksia ja järjestöjen roolia. Viitattu 14.8.2023 Saatavissa: <https://kotoutuminen.fi/kumppanuus-ja-jarjestojen-rooli>
- Pitkänen, Pirkko. 2011 Kulttuurien kohtaamisia arjessa. Vastapaino.
- Vilka, Hanna. 2021a. Tutki ja kehitä (5., päivitetty painos.). PS-kustannus.
- Vilka, Hanna. 2021b. Näin onnistut opinnäytetyössä: Ratkaisut tutkimuksen umpikujiiin. PS-kustannus.
- Virta, Arja. 2008. Kenen historiaa monikulttuurisessa koulussa. Kasvatusalan tutkimuksia. Suomen kasvatustieteellinen seura.
- Virtanen, Päivi. 2017. Luontokokemusten kautta uskoa tulevaisuuteen. Teoksessa: Anja Kuhalampi & Hilka Laakso (toim.). Tässä mä olen. Tuloksia ja kokemuksia Mun juttu – meidän tulevaisuus -hankkeen toiminnasta. Lappeenrannan teknillinen yliopisto, tutkimusraportit 72, s. 57-69. Viitattu 20.11.2023. <https://www.lahdenyliopistokampus.fi/wp-content/uploads/2019/09/t%C3%A4ss%C3%A4m%C3%A4olen-julkaisu-Copy.pdf>
- Virtainlahti, Sanna. 2009. Hiljaisen tietämyksen johtaminen. Helsinki: Talentum
- Wikström, Lindström, Halme, Laatikainen. 2017. Kiusaaminen ja fyysisen uhan kokemukset ulkomaalaistaustaisilla nuorilla. THL – Tutkimuksesta tiiviisti 36/2017. Viitattu 6.8.2023. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135566/URN_ISBN_978-952-302-960-6.pdf?sequence=1
- Wikipedia 2023. Vuorovaikutus. Viitattu 2.6.2023. <https://fi.wikipedia.org/wiki/Vuorovaikutus>

LIITTEET

- Liite 1 Lomakekysely
- Liite 2 Haastattelut 1 ja 2
- Liite 3 Leiriohjelma 1
- Liite 4 Toimintamalli

Liite 1 Lomakekysely

LEIRIPALAUTE

 OLEN ÄITI	 OLEN TYTÄR
1) Sain uusia ystäviä	
2) Sain tehdä asioita, joista pidin	
3) Sain apua, kun tarvitsin	
4) Pystyin vaikuttamaan toimintaan	
5) Minua kuunneltiin	
6) Opin uusia asioita	
7) Tykkäsin työpajoista	
8) Tykkäsin ruuasta	
Minusta hauskinta oli _____	
Terveisiä leirin ohjaajille	
 KIITOS!	

Liite 2 Haastattelut 1 ja 2

Fokusryhmähaastattelu 17.8.2023

1. ohjelman ja aikataulun toimivuus?
2. ohjaamisen selkeys ja kommunikaatio?
3. ohjelmien sopivuus kohderyhmälle?
4. tukiko ohjelmat osallistujien vuorovaikutusta ja oppimista?
5. Miten leiritoiminta tuki yhteistyötahon tavoitteita?
6. Mikä sujui erityisen hyvin?
7. Mitä pitäisi kehittää?

Teemahaastattelu 28.9.2023

1. Kulttuurinen moninaisuus vai moninaisuus vai monikulttuurisuus? -> merkitykset?
2. Kulttuurien kohtaaminen -> millaiset areenat ja toiminnot palvelevat kulttuurien kohtaamista? kohtaamista?
3. kulttuurien vuorovaikutus -> milloin ja miten ja millä ehdoilla vuorovaikutus toteutuu?
4. Kulttuurisensitiivisyys ja leirimuotoinen toiminta?
5. järjestöjen rooli kohtaamisien mahdollistajana, yhdenvertaisuuden edistäjinä ja ennakkoluulojen vähentäjänä?
6. Mitä hyötyjä maahan muuttaneiden ja monikulttuuristen nuorten ja perheiden kanssa toimivat järjestöt ja organisaatiot tällaisesta toiminnasta saivat?
7. Onko tällaiselle toimintamuodolle aiantuntijan mielestä tarvetta ja jos, niin miksi?

LEIRI OHJELMA

LAUANTAI 25.2.2023

- 10.00 Tavataan Rautatietorilla ja lähdemme yhdessä Suomenlinnaan
- 11.00 Lounas
- 12.00 Tutustuminen ja leiri-info
- 14.00 Majoittuminen ja vapaa-aikaa
- 15.00 Yhteistä ohjelmaa ulkona
- 16.00 Päivällinen
- 17.00 Heijastinretki TAI leiripaita työpaja
- 20.00 Iltapala
- 22.00 Hiljaisuus

SUNNUNTAI 26.2.2023

- 8.30 Aamupala
- 9.30-11.30 Kävelykierros ja Suomenlinna museo
- 11.30 Lounas
- 12.30 Leiriolympialaiset
- 14.30 Teemme yhdessä pizzaa
- 16.00 Syömme pizzaa
- 17.00 Leiri loppuu ja lähdemme yhdessä kotiin

Liite 4 Toimintamalli

Suomen leirikoulu yhdistys ry – Minä, sinä hän – yhdessä enemmän! -toimintamalli

Minä, sinä, hän – yhdessä enemmän! hanke

Mitä?

- Viikonloppuisin ja koulujen lomakausina toteutettavat elämykselliset leirit eri puolilla Suomea.
- Tuetaan kulttuurien vuorovaikutusta ja kohtaamista.
- Vahvistetaan osallistujien luontosuhdetta ja ymmärrystä kestävän elämäntavan merkityksestä.

Kenelle?

- Nuoret ja perheet
- Eri kulttuuritaustoja, kuten maahanmuuttajat ja paikalliset nuoret
- Monikulttuurisyhdistykset

Miten?

- Yhteistyökumppani kokoaa osallistujaryhmän ja huolehtii viestinnästä osallistujien suuntaan.
- Leirien sisältö suunnitellaan leirikeskukseen tarjoamat mahdollisuudet sekä kohderyhmä huomioiden.

Kenen kanssa?

- Monikulttuuristen ryhmien kanssa toimivat paikallisyhdistykset ja organisaatiot
- Leirit toteutetaan yhteistyöleinoina
- Suomen leirikoulu yhdistys koordinoi leinointia

Miksi?

- Ennakkoilmoitusten vähentäminen
- Yhteisöllisyyden lisääminen ja syöttäytymisen ehkäisy
- Luonto ja ympäristöuhde vahvistuu

Miten se tehdään? Minä, sinä, hän – yhdessä enemmän! leirit

HANKEORGANISAATIO

Hankeorganisaatio etsii kumppaneita leirikeskukseksi eri puolilta Suomea. Sopivien kumppaneiden kanssa käydään läpi leirikokoon tavoitteet sekä kartoitetaan leirikokoon leirikokoon mahdollisuuksia kyseiseen toimintaympäristössä.

YHTEISTYÖTAHO

Yhteistyötahoina toimiva järjestö tai organisaatio etsii ja kokoaa osallistujien leirille sekä huolehtii viestinnästä osallistujien suuntaan ennen leiriä.

TOTEUTUS

- Huomioidaan riittävät ohjaajaresurssit
- Huomioidaan aikataulukojen välyys ja ohjelmien joustavuus
- Huomioidaan ohjelmien sovellettavuus kohderyhmään
- Luodaan yhteiset toimintaperiaatteet
- Huomioidaan ohjaajan kulttuurisensitiivisyys ja kommunikointitaidot

ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN

- Osallistujille toteutetaan alku- ja loppukysely
- Toteutetaan loppuarviointi ohjaajien ja yhteistyökumppanien kanssa
- Toimintamalli kehitetään osallistujien palautteiden sekä arviointikokousten pohjalta

KUMPPANIKESKUS

Kumppanikeskus pyrkii otamaan monikulttuurisyhdistyksiä sekä maahanmuuttaneiden kanssa toimivia järjestöjä yhteistyötahoiksi. Hankeorganisaatio auttaa tarvittaessa yhteistyötahojen löytämisessä.

YHTEINEN SUUNNITTELUPALAVERI

Suunnitellaan yhdessä leirin sisältö tavoitteet, aikataulukojen tarpeet sekä toimintaympäristön tarjoamat mahdollisuudet huomioiden. Jaetaan eri toimijoiden vastuut.

MENETELMÄT

Sekäkalukasvatus, elämyspedagogikka, o-iktoiminta, eläin- ja luontoavusteisuus, kaikki elämykselliset pedagogiset ja toiminnalliset menetelmät. Kulttuuriperintöön, ympäristöön ja luontoon painottuvat teemat sekä sosiaalista vuorovaikutusta tukevat aktiviteetit erityisesti.

Leiritoiminnan toteutus

- Leiri toteutetaan yhteistyöleireinä koulujen loma-aikaan. Hankeorganisaatio vastaa leirien toteutumisesta yhdessä leirikeskus kumppanin kanssa. Leirin ajankohta sovitaan hyvissä ajoin, vähintään kaksi kuukautta ennen leiriä.
- Kumppanikeskus vastaa pääasiallisesti ohjelmien toteutuksesta, majoituksesta sekä ateriapalveluista. Kumppanikeskus etsii paikallisen yhteistyötahon, hankeorganisaatio auttaa tässä tarvittaessa.
- Kun leirikeskumppani sekä paikallinen yhteistyötaho on löytynyt, järjestetään yhteinen kokous, jossa suunnitellaan leirin sisältö ja ohjelma sekä jaetaan järjestely- ja ohjelmavastuut.
- Paikallinen yhteistyötaho etsii ja kokoaa asiakasryhmän leirille sekä vastaa viestinnästä asiakasryhmän suuntaan. Hankeorganisaatio koordinoi leiritoimintaa ja on tukena toiminnan toteutuksessa.
- Leirien budjetti on ennalta määritetty ja hankeorganisaatio huolehtii siitä, että leirin kustannukset pysyvät budjetissa.
- Mahdollisten vierailukohteiden kanssa sovitaan vierailusta, samoin ostopalveluna toteutetut ohjelmista sovitaan palveluntuottajan kanssa.
- Leirin markkinointi aloitetaan 1–2 kuukautta ennen leiriä paikallisen yhteistyöorganisaation toimesta. Yhteistyöorganisaatio ottaa ilmoittautumiset vastaan, huolehtii ennakkoinformaatiosta sekä muusta yhteydenpidosta osallistujien suuntaan.
- Leirille mahtuu tiloista ja ohjaajamäärästä riippuen 10–30 osallistujaa. Jos osallistujat ovat alaikäisiä, jokaista 10 leiriläistä kohden pitää olla yksi yöpyvä ohjaaja leirijohtajan lisäksi. Näiden lisäksi tulisi olla päivittäin vaihtuvia avustavia ohjaajia, jotka vastaavat esimerkiksi lasten ohjelmasta.
- Varmistetaan riittävät ohjaajaresurssit sekä mahdollisten vapaaehtoisten tai leiriohjaajien rekrytointi. Laaditaan työaikasuunnitelma leirille.
- Ohjaajiksi mukaan leirille voidaan myös ottaa yhteistyöorganisaation edustajia tai organisaatiossa toimivia vapaaehtoisia. Vapaaehtoiset ja tuntiperusteiset ohjaajat perehdytetään ennen leirin alkua.
- Ilmoittautumisen leirille tulee päättyä 2 viikkoa ennen leiriä, jolloin lähetetään osallistujille leirikirje. Kirjeeseen on koottu leiriohjelma, mukaan tarvittavat vaatteet ja muut tavarat sekä järjestäjien yhteystiedot. Leirikirjeen mukana lähetetään terveystietolomake, sekä kuvauslupapyyntö.